

SELETUSKIRI
regionaalministri määruse „Perioodi 2021–2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse kalandusturu korraldamise seaduse (edaspidi *KTKS*) § 41 lõike 4, § 42 lõike 1, 47 lõigete 3 ja 8, § 52 lõike 3 ja § 54 lõike 9 alusel.

Määruse eelnõu ja seletuskirja valmistas ette Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kalamajandusosakonna peaspetsialist Margus Medell (tel 625 6239 margus.medell@agri.ee) ja sama osakonna nõunik Juhani Papp (tel 625 6265 juhani.papp@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Karina Torop (tel 625 6520 karina.torop@agri.ee) ja sama osakonna nõunik Marion Saarna-Kukk (tel 625 6229 marion.saarna-kukk@agri.ee). Eelnõu on keeleliselt toimetanud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (tel 625 6523 laura.ojava@agri.ee).

Ranna- ja sisevete kalanduse ja kalandusega seotud piirkondade majandusliku jätkusuutlikkuse arendamise ja ühise kalanduspoliitika eesmärkide elluviimiseks viiakse osa kavandatavaid tegevusi ellu alt-üles põhimõttel kogukonna juhitud kohaliku arengu rakendamise kaudu. Ranna- ja sisevete kalandusega hõlmatud piirkonnad on valdavalt maapiirkonnad, sh ääremaad, mida iseloomustab töökohtade vähesus ja rahvastiku väljaränne. Alt-üles lähenemise eesmärk kalanduspiirkondade arendamisel on kohaliku kalurkonna, kalandusega seotud ettevõtjate jt piirkonna ettevõtjate/organisatsioonide kaasamine otsustusprotsessi ja kalanduspiirkondade tasakaalustatud territoriaalsele arengule kaasaaitamine. Kohalik kogukond teab oma piirkonna vajadusi kõige paremini: perioodil 2007–2013 loodud kalanduse kohalikel tegevusrühmadel on kogemused ja teadmused ranna- ja sisevete kalandus- piirkondade arendamisest ning ülevaade kalanduspiirkonna vajadustest. Kalandusega seotud piirkonnad on väga erinevad (rand ja siseveed, püügikorraldus, erinevad kultuurid ja traditsioonid) ja sellest ka erinevad vajadused. Kogukonna juhitud kohaliku arengu lähenemise meetod ja selle rakendamine annab parimaid tulemusi piirkondlike eripärade ja nende vajadustega arvestamisel ja ühise kalanduspoliitika eesmärkide elluviimisel. LEADER-tegevusgruppide ja kalanduspiirkondade tegevusgruppide arengustrateegiate koostamisel võetakse üksteise arengudokumentide (kavandatavat) sisu vastastikku arvesse. Piirkonniti tehakse ka praktilist koostööd arengustrateegiate elluviimisel.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb 40 paragrahvist ja 8 lisast.

Eelnõu esimene peatükk sätestab meetme määruse üldsätted

Eelnõu §-ga 1 sätestatakse määruse reguleerimisala

Määrusega kehtestatakse „Euroopa Merendus,- Kalandus- ja Vesiviljelusfondi 2021–2027 rakenduskava“ (edaspidi *rakenduskava*) meetme „Perioodi 2021–2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus“ raames antava kohaliku tegevusrühma toetuse, kohaliku arengu strateegia koostamise toetuse ja projektitoetuse andmise ja kasutamise tingimused ning kord,

nõuded kohaliku tegevusrühma ja kohaliku arengu strateegia kohta ning strateegia esitamise, hindamise ja heakskiitmise täpsem kord.

Eelnõu teine peatükk sätestab nõuded kohalikule tegevusrühmale

Eelnõu §-ga 2 sätestatakse nõuded kogukonna juhitud kohaliku arengu elluviimisele

Lõikega 1 sätestatakse, et vastavalt KTKS § 47 lõikes 1 ja 2 sätestatule viiakse kogukonna juhitud kohaliku arengut ellu kohaliku arengu strateegia kaudu, mille on välja töötanud ja oma üldkoosolekul kinnitanud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artiklis 33 nimetatud kalanduse kohaliku tegevusrühma kohta kehtestatud nõuetele vastav mittetulundusühing. Kohaliku arengu strateegia on heaks kiitnud Regionaal- ja Põllumajandusministeerium.

Lõikega 2 sätestatakse, et eelnõu lisas 1 nimetatud kalanduspiirkonnas rakendatakse ühte kohaliku arengu strateegiat. Kalanduspiirkond on kohaliku tegevusrühma tegevuspiirkond, kus rakendatakse ühe kohaliku tegevusrühma poolt välja töötatud tegevusstrateegiat. Eesti kalanduspiirkonnad on rannapiirkonnad, saared ja Peipsi- ning Võrtsjärve piirkond, kus tegutsevad kutselised ranna- ja sisevete kalurid ja teised kalandusega seotud isikud. Piirkonnad jagunevad vastavalt piirkondlikele vajadustele ja eripäradele, tagades ühe piirkonna sees ühtse geograafilise, sotsiaalse ja majandusliku ühtsuse ja piisava inim-, finants- ja majandusressursi olemasolu elujõulise kohaliku arengu strateegia elluviimiseks.

Lõikega 3 sätestatakse, et lisas 1 nimetatud omavalitsusüksused moodustavad kalanduspiirkonna määruse jõustumise seisuga olevates piirides. Nimetatud omavalitsusüksustega seotud territoriaalsed muudatused ei mõjuta kalanduspiirkonna suurust. Kohalike omavalitsuste liitumise korral jätkab kohalik tegevusrühm strateegia elluviimist sellel territooriumil, mis oli aluseks strateegia koostamisel ja heakskiitmisel.

Eelnõu §-ga 3 sätestatakse nõuded kohaliku tegevusrühma liikmesusele

Lõikega 1 sätestatakse, et kohaliku tegevusrühma liikmeskonda võivad kuuluda kohaliku omavalitsuse üksused ning füüsilised ja juriidilised isikud. Füüsilise ja juriidilise isiku elu või tegevuskoht ei ole selle juures olulised. Paljudel kohaliku tegevusrühma liikmete juriidiline aadress on ühes kohas, kuid tegevuskohad võivad olla mitmes kalanduspiirkonnas, seega ei ole otstarbekas piirata nende liikmelisust elu- või tegevuskohaga. Iga ühingu liige võib olla selle tegevusrühma liige, mille tegevuspiirkonnaga ta tunneb suuremat seotust. Kohaliku omavalitsuse üksus ning füüsiline või juriidiline isik võib olla vaid ühe tegevusrühma liige, nõude kontrollimiseks peavad kohalikud tegevusrühmad avalikustama määruse § 10 lõike 1 punkti 1 alusel liikmete nimekirja oma veebilehel. EKF-i perioodil oli nõudeks, et vähemalt 60% kalanduspiirkonna kalandusettevõtjatest oleks kohaliku tegevusrühma liikmed, sellest tulenes ka vajadus tuvastada mittetulundusühingu liikme elu- või tegevuskoht. EMKVF-i perioodil sellist nõuet ei ole.

Lõikega 2 sätestatakse, et ükski punktides 1–5 nimetatud huvirühmadest ei või ületada 49% kohaliku tegevusrühma liikmete koguarvust, sätte eesmärk on tagada otsustusprotsesside tasakaal kohalikus tegevusrühmas. Nõue tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL)2021/1060 artikli 31 lõike 2 punktist b, mis sätestab, et kogukonna juhitud arengut juhivad kohalikud tegevusrühmad, kuhu kuuluvad avaliku ja erasektori kohalike sotsiaal - majanduslike huvide esindajad ning mille otsustusprotsessi ei kontrolli ükski huvirühm.

Lõike 2 punktiga 1 sätestatakse, et nimetatud huvirühma kuuluvad ainult kohaliku omavalitsuse üksused ning riigi või kohaliku omavalitsuse üksuse enamusosalusega äriühingud. Samuti riigi või kohaliku omavalitsuse üksuse enamushältega mittetulundusühingud või sihtasutused.

Lõike 2 punktiga 2 sätestatakse, et nimetatud huvirühma kuuluvad füüsilisest isikust ettevõtjad, kes omasid eelnenud kalendriaastal kaluri kalapüügi luba.

Lõike 2 punktiga 3 sätestatakse, et nimetatud huvirühma kuuluvad äriühingud, kes omasid eelnenud kalendriaastal kaluri kalapüügi luba.

Lõike 2 punktides 2 ja 3 eristatakse füüsilisest isikust ettevõtjaid ning äriühinguid, kuigi nende tegevusala on kalapüük, esindavad nad kohalikes tegevusrühmades erinevaid sotsiaal – majanduslikke huvisid. Üldreeglina tegelevad lõike 2 punktis 2 nimetatud füüsilisest isikust ettevõtjad ainult kalapüügiga, samas lõikes 2 punktis 3 nimetatud äriühingute tegevusspekter on märkimisväärselt laiem ning hõlmab lisaks kalapüügile ka muid tegevusalasid.

Lõikes 2 punktis 2 ja 3 sätestatakse, et huvirühma kuuluvad füüsilisest isikust ettevõtjad ja äriühingud, kes omasid eelnenud kalendriaastal kaluri kalapüügiluba. Nõude eesmärgiks on lihtsustada kohalikele tegevusrühmadele arvepidamist oma liikmete üle. Üldreeglina võetakse kaluri kalapüügiluba välja vahetult enne püügiperioodi algust, mis on igal ettevõtjal erinev. Seega võib kalendriaasta alguses tekkida olukord, kus valdaval osal lõikes 2 punktides 2 ja 3 nimetatud isikutel on kalapüügiluba välja võtmata ning kohalikul tegevusrühmal tuleb nad arvata lõikes 2 punktis 4 nimetatud ettevõtjate hulka, kuigi nende ettevõtjate olemuses ei ole midagi muutunud. Kohalikel tegevusrühmadel puudub juriidiline alus sundida oma liikmetel kaluri kalapüügiluba välja võtte kohe aasta alguses, samuti pole sellise nõude kehtestamine määruse tasemel otstarbekas. Seepärast on mõistlik lõikes 2 punktides 2 ja 3 nimetatud huvirühma defineerimisel kontrollida, kas huvirühma nimetatud isikul oli eelnenud kalendriaastal kaluri kalapüügiluba või mitte. Juhul kui kaluri kalapüügiluba saadakse jooksval aastal, liigitatakse isik ikkagi esialgu lõikes 2 punktis 4 nimetatud huvirühma, kui isik kaotab või loobub kaluri kalapüügiloast jooksval aastal arvatakse ta lõikes 2 punktis 4 nimetatud huvirühma järgmisel aastal. Mingisse konkreetseesse huvirühma kuulumine ei anna ühelegi kohaliku tegevusrühma liikmele mingeid eeliseid. Kohalikud tegevusrühmad saavad teavet kalapüügiloa olemasolu kohta Põllumajandus- ja Toiduametilt.

Lõike 2 punktiga 4 sätestatakse, et huvirühma kuuluvad need äriühingud ja füüsilisest isikust ettevõtjad, kes ei kuulu punktides 1–3 nimetatud huvirühma, ehk siis äriühingud ja füüsilisest isikust ettevõtjad, kellel ei olnud eelmisel aastal kaluri kalapüügiluba. Sellesse huvirühma ei või arvata riigi või kohaliku omavalitsuse üksuse enamusosalusega äriühingud ja riigi või kohaliku omavalitsuse üksuse enamushäältega mittetulundusühinguid või sihtasutusi.

Lõike 2 punktiga 5 sätestatakse, et nimetatud huvirühma kuuluvad füüsilised isikud, mittetulundusühingud ja sihtasutused. Sellesse huvirühma ei või arvata riigi või kohaliku omavalitsuse üksuse enamushäältega mittetulundusühinguid või sihtasutusi.

Lõikega 3 sätestatakse, et kohaliku tegevusrühma liikmeks peab olema üle poole kalanduspiirkonnas asuvatest kohaliku omavalitsuse üksustest, et tagada kohalike omavalitsuste piisav osalus tegevusrühma tegevuses kalanduspiirkonna arendamisel. Näiteks kui määruse lisas 1 nimetatud kalanduspiirkonnas on 7 kohaliku omavalitsuse üksust, peab neist tegevusrühma liige olema vähemalt 4, kui kalanduspiirkonnas on 2 kohaliku omavalitsuse üksust, peavad tegevusrühma liikmed olema mõlemad kohaliku omavalitsuse üksused, kui kalanduspiirkonnas on üks kohaliku omavalitsuse üksus, siis peab see olema ka tegevusrühma liige.

Eelnõu §-ga 4 sätestatakse nõuded kohaliku tegevusrühma põhikirjale

Kohaliku tegevusrühma põhikirjaline eesmärk on kalanduspiirkonna säästev areng.

Punktiga 1 sätestatakse, et kohalik tegevusrühm peab olema avatud uute liikmete vastuvõtuks. Liikmeskonnas tuleb järgida huvirühmade tasakaalu, ühegi §-s 3 nimetatud huvirühma koguhäältest tegevusrühma liikmeskonnas ei või ületada 49% kogu tegevusrühma liikmeskonna koguhäältest. Uute liikmete vastuvõtmisel tuleb jälgida, et tasakaal säiliks.

Punktiga 2 sätestatakse, et iga kalanduse tegevusrühma liige, sealhulgas kohaliku omavalitsuse üksus võib kuuluda vaid ühte kalanduse tegevusrühma, kuid võib kuuluda LEADER kohalikku tegevusrühma või siis muudesse kalandusega seotud vabaühendustesse. Kohalik tegevusrühm, peab seda kontrollima ja nõude täitmise tagama. Nõude kontrollimiseks on määruse § 10 lõike 1 punktis 1 sätestatud nõue, et kohalik tegevusrühm peab oma veebileheküljel avalikustama liikmete nimekirja huvirühmade kaupa.

Punktiga 3 sätestatakse, et ükski huvirühm ei moodusta üle 49% liikmete koguarvust. Nõude eesmärgiks on tagada, et ükski huvirühm ei saaks domineerida otsuste langetamisel kohaliku tegevusrühma üldkoosolekul.

Punktiga 4 sätestatakse, et tegevusrühma üldkoosolekul osaleval isikul võib peale tema enda esindatuse olla kuni 4 tegevusrühma liikme esindatus. Piirang põhikirja tasandil on vajalik, et ei tekiks suurt häälte kontsentreerumist otsuste langetamisel. Nõue kehtestatakse KTKS-i § 48 lõike 2 alusel.

Punktiga 5 sätestatakse, et kohaliku arengu strateegia ja selle muudatused ning projektitoetuse taotlusvoorude toimumise aeg ja tegevussuundade eelarve võetakse vastu üldkoosoleku otsusega.

Punktiga 6 sätestatakse projektide hindamiskomisjoni liikmete minimaalne piirarv. Piirarvu sätestamisega on võimalik tagada komisjoni töövõime ka siis, kui osad hindamiskomisjoni liikmed peavad ennast taandama, samuti tagab minimaalse arvu hindajate piirarvu määramine, et hindamisprotsessis on tagatud arvamuste paljusus ning kollektiivselt tehtud otsus on kindlasti objektiivsem. Üldkoosoleku poolt valitud hindamiskomisjoni liikmeid võib olla ka rohkem kui sätestatud piirarv.

Punktiga 7 sätestatakse, et igat projektitoetuse taotlust hindab vähemalt viis hindamiskomisjoni liiget. Nõudega tagatakse arvamuste paljusus projektide hindamisel. Kohalikel tegevusrühmadel tuleb tagada piisav arv hindamiskomisjoni asendusliikmete olemasolu, et nõue oleks täidetud ka siis kui osad hindamiskomisjoni liikmed ei saa osaleda projektide hindamisel või peavad ennast taandama projektide hindamisest

Punktiga 8 sätestatakse, et tegevusrühma juhatuse liige ega töötaja ei või olla hindamiskomisjoni liige. Piirang tagab võimude lahususe projektitoetuste taotluste hindamisel ning vähendab võimalikku mõjutustegevust projektitoetuste taotluste hindamisel. Tegevusrühma töötaja võib hindamiskomisjonis tegeleda vaid tehnilise tööga, kuid mitte projektide hindamisega.

Punktiga 9 sätestatakse, et projektitoetuste paremusjärjestused kinnitatakse üldkoosoleku otsusega. Üldkoosoleku volituste laiendamine tagab projektitoetuste paremusjärjestuste kinnitamisel läbipaistvuse ning kaasab paremini piirkondade kalanduskogukondasid kohaliku arengu strateegia juhtimisse.

Punktiga 10 sätestatakse, et strateegia ja selle muudatusega, projektide hindamiskomisjoni moodustamisega ja projektitoetuste paremusjärjestuse kinnitamisega seotud üldkoosolekutel osaleb vähemalt 51% tegevusrühma liikmeskonnast ning eelnimetatud otsused on kinnitatud, kui selle poolt hääletab vähemalt 2/3 hääletusel osalenud tegevusrühma liikmetest. Üldkoosolekul osalejaid võib olla rohkem, kui hääletusel osalenud isikuid, põhjuseks asjaolu, et osad tegevusrühma koosolekul osalevad liikmed peavad ennast taandama juhul, kui arutuse all on neid endid puudutav küsimus, näiteks projektitoetuse paremusjärjestuse kinnitamine. 2/3 poolthäälte arvestamine hääletusel osalenud isikute arvust on õiglane ning ei võta arvesse neid isikuid, kes nii ehk teisti ei võiks hääletamisest osa võtta.

Punktiga 11 sätestatakse, et kohaliku tegevusrühma tegutsemisaeg on vähemalt 31. detsembrini 2030.

Võrreldes EMKF-i perioodiga on EMKVF-i perioodil loobutud kohaliku tegevusrühma juhatuse suuruse määramisest, samuti on loobutud töötajate palkamise reguleerimisest. EMKVF-i perioodil rahastatakse kohaliku tegevusrühma administreerimise või haldamise kulusid lihtsustatud kulumeetodi alusel ning töötajatega sõlmitud lepinguid vahendusasutuse poolt enam ei kontrollita. EMKVF-i perioodil võtab kõik projektitoetuse taotluste paremusjärjestuse kinnitamise otsused vastu üldkoosolek, seega ei ole juhatusel kuidagi võimalik mõjutada projektitoetuse otsuste tegemist ning juhatusel ei laiene Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artiklist 31 lõige 2 punktist b tulenev nõue. Lähtuvalt sellest ei ole EMKVF perioodil otstarbekas reguleerida kohaliku tegevusrühma juhatuse funktsioone meetme määruse tasandil. Vaatamata sellele, et ühingute juhatuste funktsioone määruse tasandil ei reguleerita, peavad kohalikud tegevusrühmad täitma kõiki Eesti Vabariigis kehtivaid seadusi, sealhulgas konkurentsiseadust.

Eelnõu kolmas peatükk sätestab nõuded Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohaliku arengu strateegiale

Eelnõu §-ga 5 sätestatakse nõuded Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohaliku arengu strateegiale

Lõikega 1 sätestatakse nõuded kohaliku arengu strateegiale. Kohaliku arengu strateegia peab vastama Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artikli 32 lõikes 1 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 artikli 30 lõikes 2 sätestatud nõuetele. Kogukonna juhitud kohaliku arengu lähenemisviisi kasutatakse eelkõige selleks, et tagada maksimaalsed tulemused Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 artiklis 29 nimetatud erieesmärgi saavutamisel. Tagada kogukondlikul tasemel tegevused mis aitavad kaasa säästva sinise majanduse võimaldamisele ranniku- saare- ja sisevete piirkondades ja tagavad kalapüügi tegelevate kogukondade jätkusuutliku arengu. Kogukonna juhitud kohaliku arengu strateegiad tagavad, et kogukonnad ranna-, saarte- ja sisevete piirkondades kasutavad parimal moel oma teadmisi ja kogemusi säästva sinise majanduse võimaluste kasutamisel piirkondades, saades neist maksimaalset kasu, rakendades samal ajal parimal moel kohalikke sotsiaalseid-, kultuurilisi-, keskkonna ja inimressursse. Kohaliku arengu strateegia täpsemad sisunõuded on kehtestatud lisa 3. Kohaliku arengu strateegia peab olema kooskõlas rakenduskava eesmärkide ja tegevustega. Kui kohalik arengustrateegia ei käsitle mõnda rakenduskavas püstitatud eesmärki, tuleb seda kohaliku arengu strateegias põhjendada. Samuti peab eesmärgi mittekäsitlemine tulenema strateegia SWOT analüüsist tulenevatest vajadustest.

Lõike 2 punktis 1 nimetatud vee-elusressursside väärimise ja otseturustamise tegevussuuna tegevusteks on selliste investeeringute toetamine, mis suurendavad ranna- ja sisevete kalurite sissetulekuid ja konkurentsivõimet kalandustoodete turul, aitavad paremini toime tulla kliimamuutustest tulenevate muutustega ning aitavad kasutusele võtta süsinikneutraalseid alternatiivseid energiaallikaid. Näitena võib tuua investeeringud kala käitlemise ja töötlemise seadmesse, nõuetekohastesse kala jahutamise ja säilitamise seadmetesse ja transporditingimuste parendamisse. Otseturustamise arendamine - näiteks statsionaarsed ja mobiilsed müügipunktid, toodete eksponeerimiseks, toodete säilitamiseks ja jahutamiseks vajalikud seadmed. Samuti infotehnoloogilised lahendused (kassasüsteemid jms) ning e-platvormide arendamine kaupade müügiks. Tootearendus, et laiendada kalurite pakutavat tootevalikut ning võtta kasutusele seni vähe kasutatud kalaliike. Visuaalse identiteedi välja arendamine ja nõuetekohaste pakendite välja arendamine. Investeeringud, mis aitavad kaluritel oma tootmis- ja turustamisüksusi üle viia süsinikneutraalsetele energiaallikatele.

Lõike 2 punktis 2 nimetatud sadamate taristu parendamise ja pakutavate teenuste mitmekesistamise tegevussuuna tegevusteks on selliste investeeringute toetamine, mis mitmekesistavad kohalikul tasandil olulistest ranna- ja sisevete kalasadamates pakutavaid

teenuseid, sh kaluritele kala lossimise ja hoiustamise teenuste pakkumine ning sadamates kalapüügiialuste hoidmiseks võimaluste loomine. Toetatakse ka selliseid investeeringuid, mis keskenduvad töö ja navigatsiooniohutusele väikesadamates ja vähendavad ekstreemsetest ilmastikuoludest tulenevaid kahjustusi sadamataristule. Näiteks investeeringud, mis tagavad, et sadamarajatised peavad paremini vastu ekstreemsetele ilmastikutingimustele ja võimalikele üleujutustele, kaitsevad sadamabasseini täitumist setetega ekstreemsete tormide tagajärjel; investeeringud, mis aitavad kaasa kala säilitamise tingimuste parendamisele, et vähendada kliimamuutustest tuleneva vee soojenemisega kaasnevat kala kvaliteedi langust; investeeringud, mis loovad eelduse täiendavate teenuste pakkumiseks ranna- ja sisevetel kasutatavates sadamates (nt teenused harrastuskalapüüdjatele, sündmusturismi arendamine, mereturismiteenuste arendamine jms); investeeringud, mis parendavad kalurite olmetingimusi; investeeringud, mis toetavad puhkealade ja muude avalike kasumit mittetaotlevate teenuste väljaarendamist sadamates.

Kohaliku arengu strateegias tuleb nimetada ranna- ja sisevetel kasutatavad sadamad, kus kohalik tegevusrühm näeb vajadust investeeringute järele. Sadama nimistusse arvamisele peab eelnema põhjalik analüüs, mil moel investeeringud aitavad kaasa kalanduse arengule piirkonnas. Analüüsitakse lossimiskoguseid sadamas ning sadamat kasutavate kaluri kalapüügiloa omanike arvu, kusjuures mõlemad komponendid tuleb vaadelda koosmõjus. Näiteks sadamas võib olla küll arvukalt kalureid, kuid nende lossimiskogused on niivõrd väikesed, et sadam kalasadamana ei ole piirkonnas oluline ning puudub ka perspektiiv, et see võiks oluliseks muutuda ka peale investeeringute tegemist. Analüüsitakse kalurite ja muude sadamat kasutavate isikute suhet, näiteks sadamat kasutavate kutseliste kalurite arv on küll arvestatav, kuid võrreldes muude isikutega, kes sadamat kasutavad, kaduvväike. Sellisel juhul ei ole kuidagi põhjendatud investeeringud terves sadamas, vaid ainult selles osas, mida kasutavad kutselised kalurid. Analüüsitakse sadama geograafilist paiknemist piirkonnas, samuti looduslike olusid ja kalapüügipiirkondasid konkreetse sadama juures. Näiteks kui kaks sadamat asuvad geograafiliselt väga lähestikku, nende püügipiirkonnad kattuvad, samuti on sarnased looduslikud olud, ei ole mõlema sadama arendamine kuidagi põhjendatud ning kohaliku arengu strateegias tuleb valida välja üks sadam. Analüüsitakse sadamas eelnevalt tehtud investeeringuid ja investeeringute vajadust tulevikus, näiteks kui varasemalt on sadamas tehtud arvukalt investeeringuid ning sadamas on praktiliselt välja arendatud kõik vajalikud teenused, siis sellisel juhul ei ole sadama paigutamine investeeringuid vajavate sadamate nimistusse kuidagi põhjendatud. Arendamist vajavate sadamate nimekirja koostamisel tuleb silmas pidada eelkõige kalanduslikku aspekti. Teenuseid mitmekesistavad investeeringud ei saa olla eesmärk omaette, vaid need aitavad kaasa sadama haldajatel sadama halduskulude katmisele. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1136 artikli 13 punkti i alusel on uute sadamate rajamine rahastamiskõlbmatu.

Lõike 2 punktis 3 nimetatud majandustegevuse mitmekesistamise tegevussuuna tegevusteks on selliste investeeringute toetamine, mis mitmekesistavad ranna- ja sisevete kalurite majandustegevust ja loovad ranna- ja sisevete kaluritele uusi sissetulekuallikaid ning suurendavad nende sissetulekuid. Lisaks toetatakse ka investeeringuid, mis aitavad paremini toime tulla kliimamuutustest tulenevate muutustega ning kasutusele võtta süsinikneutraalseid alternatiivseid energiaallikaid. Kalanduses tegutseva ettevõtja sissetulekud on suures sõltuvuses püügi hooajalisusest, kalaressursist, ilmastikuoludest ja kala hinnast. Majandustegevuse mitmekesistamise tegevuste laiem eesmärk on võimaldada kaluritele lisasissetulekut kalandussektorist lahkumata, luua uusi töökohti ja ettevõtteid rannapiirkondadesse. Näiteks investeeringud, mis aitavad kasutusele võtta piirkondade ressursse (pilliroog, ravimuda, vetikad jms) ja paremini ära kasutada positiivseid turismitrende kalanduspiirkondades. Investeeringud, mis aitavad kaasa ranna ja sisevete kalurite majandustegevuse laienemisele teistesse sektoritesse, näiteks metsandus, põllumajandus, mere ja rannikuturism jms. Investeeringud, mis aitavad kaluritel oma ettevõtete käitamiseks ja teenuste osutamiseks üle minna süsinikneutraalsetele energiaallikatele.

Lõike 2 punktis 4 nimetatud looduskeskkonda parendavate tegevuste tegevussuuna eesmärk on investeringute toetamine, mis panustavad kala kudealade ja rändteede parendamisse, et soodustada kalavarude taastumist looduslikul teel. Paljud ranna- ja sisevete kalanduse jaoks olulised koelmujõed ja ojad on kalade jaoks läbipääsmatud ning vajavad setete eemaldamist kalade rändeteede avamiseks ning kudemistingimuste parendamiseks. Olulised on tegevused, mis aitavad kaasa kala kudemistingimuste parendamisele meres, näiteks ajutised kudealad kohale. Olulised on investeringud tegevustesse, mis tagavad liigilise mitmekesisuse Eesti rannikumeres, kahjustamata seejuures kalurite saake ja püügivahendeid ning tegevused, mis vähendavad kalapüügiga kaasneva mittebioloogiliste jäätmete ja prügi sattumist veekeskkonda ning aitavad kaasa mereprügi kogumise ja ümbertöötlemise taristu väljaarendamisele. Lisaks toetatakse tegevusi, mis suurendavad keskkonnaalast teadlikkust, näiteks talgud, koolitused, sündmused jms. Toetatavate tegevustena võib läbi viia ka erinevaid uuringuid, mis aitavad kavandada edasisi projektitegevusi, või annavad olulist sisendit looduskeskkonna parendamise teemadele ning tegevusi, mis vähendavad hülge ja kormorani kahjusid, näiteks mereimetajate ja kormoranide heidutamise, linnumunade õlitamine jms, kui see on kooskõlas valdkondlike majandamise ja ohjamiskavadega ning Keskkonnaameti poolt kooskõlastatud.

Lõike 2 punktis 5 nimetatud kalandus- ja merendustraditsioonide edendamise tegevussuuna tegevusteks on investeringute toetamine, mis panustavad ranna ja kalanduskogukondade identiteedi tugevdamisse, populariseerivad ja tutvustavad kalandust laiemale avalikkusele ja säilitavad ja edendavad kalandus- ja merendusala kultuuripärandit. Sellisteks tegevusteks on näiteks ajalooliste lautrite korrastamine ning kasutuselevõtmine; kalandust ja merendust tutvustavate sündmuste korraldamine ja kalandus/merendusala huvihariduslike laagrite, õpitubade ja koolituste korraldamine. Kalanduse ja merenduse traditsioonide säilitamise tegevuste alla lähevad näiteks trüki-, video- ja audiokandjate loomine ja eksponeerimine, kalandus- ja merendusala püsiekspositsioonide loomine jms.

Lõike 2 punktis 6 nimetatud kalurite teadmiste ja oskuste edendamise tegevussuuna tegevusteks on koolituste toetamine, mis suurendavad ranna- ja sisevete kalurite teadmisi ja oskusi, suurendavad võimekust arendada välja uusi teenuseid ja tegeleda tootearendusega ning suurendada digitaalseid ja finantsalaseid oskusi jms. Lisaks ka tutvumine teiste Eesti ja välisriikide piirkondade kogemustega, näiteks õppereisid. Siia alla läheb ka kalandusettevõtjate koolitustel osalemise toetamine, mis võimaldab neil alustada tegevust teistel tegevusaladel või kalandusettevõtete töötajatele koolituste korraldamine, suurendamaks ettevõtja töötajate teadmisi ja oskusi.

Lõikega 3 sätestatakse piirsummad kalanduspiirkondadele projektitoetusteks. Kalanduspiirkonnas kohaliku arengu strateegiat rakendava kalanduse kohaliku tegevusrühma tegevussuundade eelarvete summa ei või ületada lisas 2 kehtestatud projektitoetuseks ettenähtud eelarvevahendite piirsummat. Lisas 2 sätestatud piirsumma jagatakse ära nende strateegia tegevussuundade vahel, mida kohaliku arengu strateegias rakendatakse. Summad kantakse kohaliku arengu strateegia rahastamiskavasse täpsusega kaks kohta peale koma. Lisas 2 sätestatakse piirsummad perioodiks 2023–2027.

Lõikes 4 sätestatakse, et EMKVF-i kohaliku arengu strateegia heakskiitmist taotlev mittetulundusühing võtab EMKVF-i kohaliku arengu strateegia vastu üldkoosoleku otsusega.

Suurimaks muudatuseks võrreldes EMKF-i perioodiga on muudatused strateegia tegevussuundades. EMKVF-i perioodil on lisandunud uus kuues tegevussuund, milleks on kalurite teadmiste ja oskuste edendamine. Uue tegevussuuna lisamine on tingitud asjaolust, et EMKVF-i perioodi rakenduskava koostamisel selgus, et kalurid vajavad erinevaid koolitusi digipädevuste ja finantskirjaoskuse suurendamise, turunduse, tootearenduse jms vallas. Samuti vajavad kalurid koolitusi ja uusi teadmisi, mis aitaksid välja arendada uusi majandustegevuse suundaid.

Eelnõu §-ga 6 sätestatakse nõuded kohaliku arengu strateegia esitamisele

Lõikes 1 sätestatakse, et EMKVF-i kohaliku arengu strateegia heakskiitmiseks esitab kohalik tegevusrühm Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ametile (edaspidi *PRIA*) elektrooniliselt *PRIA* e-teenuse keskkonna kaudu taotluse selleks ettenähtud tähtajal. *PRIA* teatab taotluse esitamise tähtaja ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded arvestusega, et teate avaldamise ja taotluse esitamise tähtaja vahele jääks vähemalt kümme kalendripäeva.

Lõike 2 punktiga 1 sätestatakse tingimused, mille puhul tuleb *PRIA*-le esitada mittetulundusühingu põhikiri. Näiteks mittetulundusühing on muutnud üldkoosoleku otsusega põhikirja, kuid muudetud põhikiri ei ole veel kantud registrisse, sellisel juhul tuleb koos põhikirjaga esitada ka põhikirja muudatuse kinnitanud üldkoosoleku protokoll.

Lõike 2 punktiga 2 sätestatakse, et esitatav mittetulundusühingu liikmete nimekiri peab selgelt viitama, milline mittetulundusühingu liige kuulub millisesse huvirühma. Nimekiri esitatakse taotluse esitamisele eelneva päeva seisuga.

Lõike 2 punktidega 3 ja 4 sätestatakse, et taotlusega koos tuleb esitada ka kohaliku arengu strateegia, milles sisalduvad lisas 2 nimetatud andmed ja samuti projektitoetuste taotluste menetlemise ja hindamise kord, milles sisalduvad lisas 4 nimetatud andmed. Võrreldes EMKF-i perioodiga on oluliseks muudatuseks see, et kõik projektide hindamisega seonduv (hindamiskriteeriumid, hindamiskomisjoni moodustamise tingimused jms) on viidud kohaliku arengu strateegiast eraldi dokumenti. Muudatus on tingitud sellest, et projektide hindamine ei ole olemuselt strateegiline tegevus, vaid tööriist millega hinnatakse projektitoetuste taotlusi. Kohaliku arengu strateegia ja projektitoetuste taotluste menetlemise ja hindamise korra lahutamine erinevateks dokumentideks muudab mõlema dokumendi kasutamise oluliselt lihtsamaks ja selgemaks. Mõlemad dokumendid kinnitab kohaliku tegevusrühma üldkoosolek.

Lõike 2 punktidega 5–7 sätestatakse veel loetelu dokumentidest, mis *PRIA*-le tuleb esitada. Võrreldes EMKF-i perioodiga on EMKVF-i perioodil kohalikul tegevusrühmal võimalus üldkoosolekut korraldada ka elektrooniliste vahendite abil. Punktis 7 nimetatud kohaliku või üleriigilise levikuga ajalehe teates peab olema selgelt eristatav väljaande nimi, ja ajalehe ilmumise kuupäev.

Lõikega 3 sätestatakse, et kohaliku arengu strateegia esitanud mittetulundusühing peab vastama kohaliku tegevusrühma nõuetele, samuti peab nõuetele vastama esitatud kohaliku arengu strateegia. Juhul kui mittetulundusühing või kohaliku arengu strateegia ei vasta kehtestatud nõuetele, lükkab *PRIA* esitatud strateegia tagasi ning Regionaal- ja Põllumajandusministeerium strateegiat ei hinda. *PRIA* peab vähemalt 30 tööpäeva jooksul arvates dokumentide saamisest kontrollima kohaliku arengu strateegi heakskiitmist taotleva mittetulundusühingu vastavust ning kui lõikes 2 sätestatud tingimused on täidetud esitama kohaliku arengu strateegia Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile hindamiseks.

Eelnõu §-ga 7 sätestatakse nõuded kohaliku arengu strateegia hindamisele ja heakskiitmisele

Lõikega 1 sätestatakse, et Regionaal- ja Põllumajandusministeerium hindab nõuetele vastavat EMKVF-i kohaliku arengu strateegiat lisas 5 „EMKVF-i kohaliku arengu strateegia hindamise kriteeriumid“ sätestatud hindamiskriteeriumite alusel.

Lõikega 2 sätestatakse, et kohaliku arengu strateegiate hindamiseks kehtestatakse miinimumkriteeriumid. Näiteks on hindamiskriteeriumite alusel võimalik kohaliku arengu strateegia hindamisel saada maksimaalselt 24 hindepunkti, miinimum on 58% maksimaalsest hindepunktide summast ehk 14 hindepunkti. Kui kohaliku arengu strateegia saab alla 14 hindepunkti tähendab see seda, et strateegia on koostatud niivõrd nõrgalt, et selle rakendamine

on võimatu. Kui kohaliku arengu strateegia saab mõnes hindamiskriteeriumis 0 punkti, ei ole võimalik strateegiat rakendada põhjusel, et mõni lisas 3 sätestatud nõue on täitmata või väga nõrgalt kirjeldatud. Strateegiate hindamiseks moodustatakse strateegiate hindamiskomisjon, hindepunkte strateegiatele antakse konsensuslikult. Saadud hindepunktide alusel ei moodustata paremusjärjestust ning saadud punktisummast ei olene tegevusrühmale määratavate vahendite suurus.

Lõikega 3 sätestatakse, et Regionaal- ja Põllumajandusministeerium teeb kohaliku arengu strateegia heakskiitmise otsuse kui kohaliku arengu strateegia vastab nõutele. Samal ajal peab kohaliku tegevusrühma nõuetele vastama ka strateegia koostanud ja esitanud mittetulundusühing. Kogukonna juhitud kohaliku arengu toetamiseks ettenähtud vahendid tegevusrühmade kaupa määrab minister kahes jaos. Vahendid esimeseks perioodiks 31. detsembrini 2027 on 98% vahendite kogusummast. Vahendid 1. jaanuarist 2028 kuni 31. detsembrini 2029 on 2% vahendite kogusummast.

Lõikega 4 sätestatakse, et kohaliku arengu strateegia heakskiitmise otsusega määratakse kindlaks kohalikule tegevusrühmale ettenähtud vahendid oma kohaliku arengu strateegia elluviimiseks ning kohaliku tegevusrühma täidetavad juhtimis- ja kontrollülesannetega seotud vastutusala.

Lõikega 5 sätestatakse, et kohaliku arengu strateegia heakskiitmise või heaks kiitmata jätmise otsus tehakse 45 tööpäeva jooksul arvates PRIA poolt EMKVF-i kohaliku arengu strateegia edastamisest.

Oluliseks muudatuseks võrreldes EMKF-i perioodiga on see, et EMKVF-i perioodil ei moodustata kohaliku arengu strateegiatest paremusjärjestust ning hindamise tulemusest ei sõltu kohalikule tegevusrühmale määratud eelarvevahendite suurus. Kohaliku arengu strateegiaid hinnatakse üksteisest sõltumatult kehtestatud lävendi vastu.

Eelnõu §-ga 8 sätestatakse nõuded kohaliku arengu strateegia muutmisele

Lõikega 1 sätestatakse, et EMKVF-i kohaliku arengu strateegia mistahes muudatusi saab teha ainult kohaliku tegevusrühma üldkoosolek.

Lõike 2 punktides 1–4 nimetatakse dokumendid, mis tuleb PRIA-le esitada kohaliku arengu strateegia muutmise korral. Kohaliku arengu strateegia muudatus ja põhjendus peab sisaldama konkreetseid arvandmeid, kui soovitakse muuta rahastamiskava, mis ei ületa KTKS-i § 47 lõikes 7 sätestatud piiri. Kui soovitakse muuta strateegia tekstiosasid, mis puudutavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artiklis 32 sätestatud või rahastamiskava mis ületab seatud piirid, tuleb strateegia muudatust põhjalikult analüüsida. Näiteks kui muudetakse rahastamiskava enam kui KTKS-i § 47 lõikes 7 on sätestatud, tuleb ümber vaadata ka muud arvandmed (eesmärkide mõõdikud, tulemusnäitajad jms). Kui muudetakse strateegia tekstiosasid, tuleb strateegia muutmise taotluses analüüsida, miks muudatused on vajalikud, millest on need tingitud ning milliseid muutuseid strateegia rakendamisel esile kutsuvad.

Lõikega 3 sätestatakse tingimused, millal PRIA esitab kohaliku arengu strateegia muudatuse Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile kinnitamiseks. Selleks on kohaliku arengu strateegia muudatused, mis puudutavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artiklis 32 sätestatud, välja arvatud rahastamiskava muudatused, mis kohaliku arengu strateegia rakendamise perioodi peale kokku ei ületa kümnet protsenti kohaliku tegevusrühma kohaliku arengu strateegia rakendamise perioodi eelarvest ja mille puhul ühegi tegevussuuna eelarve ei muutu rohkem kui 15 protsenti. Kui selliseid aluseid ei ole siis võib PRIA muuta kohaliku tegevusrühma taotlusel kohaliku arengu strateegia rahastamiskava. Rahastamiskava muutmisel peab PRIA kontrollima, kas kohalik tegevusrühm võttis strateegia muudatuse vastu vastavalt lõikes 1 ja 2 sätestatule

Lõikega 4 sätestatakse, et Regionaal- ja Põllumajandusministeerium hindab muudetud kohaliku arengu strateegiat lisas 5 sätestatud hindamiskriteeriumite alusel.

Lõikega 5 sätestatakse tähtaeg, mille jooksul peab Regionaal- ja Põllumajandusministeerium tegema otsuse kohaliku arengu strateegia muudatuste kinnitamise või kinnitamata jätmise kohta.

Võrreldes EMKF-i perioodiga on EMKVF-i perioodil oluliselt muutunud kohaliku arengu strateegia muutmise tingimused. Kui EMKF-i perioodil pidi kohalik tegevusrühm esitama ministeeriumile kõik kohaliku arengu strateegia muudatused, siis EMKVF-i perioodil on kohaliku arengu strateegia muutmine oluliselt lihtsam. KTKS-i § 47 lõikes 7 sätestatud tingimustel võib kohalik tegevusrühm kohaliku arengu strateegia muudatused kinnitada üldkoosoleku otsusega ning esitada need PRIA-le. Juhul kui KTKS-i § 47 lõike 7 tingimused on täidetud teeb PRIA vastavad muudatused ning kohaliku arengu strateegia muudatusi Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile ei esitata.

Eelnõu neljas peatükk sätestab nõuded kohaliku arengu strateegia rakendamisele

Eelnõu §-ga 9 sätestatakse nõuded kohaliku arengu strateegia rakendamisele

Lõikega 1 sätestatakse ülesanded mida kohalik tegevusrühm täidab kohaliku arengu strateegia rakendamisel. Nendeks on:

- 1) nõustab taotlejat enne projektitoetuse taotluse esitamist toetatava tegevuse kohaliku arengu strateegiale;
- 2) võtab vastu projektitoetuse taotlused;
- 3) kontrollib taotleja, projektitoetuse taotluse ja toetatava tegevuse vastavaust kohaliku arengu strateegiale;
- 4) hindab projektitoetuse taotlusi hindamiskriteeriumite alusel;
- 5) teeb PRIA-le ettepaneku projektitoetuste taotluste paremusjärjestuse kohta ja
- 6) teeb PRIA-le ettepaneku projektitoetuste rahuldamise või rahuldamata jätmise ja taotluses nimetatud tegevuse rahastamise määramise suuruse kohta ning edastab taotlused PRIA-le.

Lõikega 2 sätestatakse, et oma ülesannete täitmiseks töötab kohalik tegevusrühm välja projektitoetuste taotluste menetlemise ja hindamise korra, milles sisalduvad lisas 4 nimetatud andmed. Võrreldes EMKF-i perioodiga on oluliselt vähenenud erinevate töökordade hulk, mida kohalikud tegevusrühmad peavad koostama. Projektide menetlemise ja hindamise korras sisalduvad ka projektide hindamiskriteeriumid, mis EMKF-i perioodil oli kohaliku arengu strateegia kohustuslik osa.

Lõike 3 punktidega 1 ja 2 sätestatakse nõuded projektide hindamiskomisjonile. Hindamiskomisjoni liige ei või osaleda enda või temaga seotud isiku projektitoetuste taotluste hindamisel, sealhulgas ka konkureerivate projektitoetuste taotluste hindamisel. Näiteks hindaja on seotud taotlusega, mis on esitatud majandustegevuste mitmekesistamise tegevussuuna kohta, sellisel juhul tuleb hindajal ennast taandada kõikidest majandustegevuste mitmekesistamise tegevussuuna projektide hindamisest. Piirang on tingitud sellest, et hindajal ei oleks võimalik panna enda taotlusega konkureerivatele taotlustele põhjendamatult madalaid hindepunkte.

Lõike 3 punktis 3 sätestatakse, et projektitoetuse taotleja ei või osaleda enda esitatud taotluse paremusjärjestuse kinnitamisel tegevusrühma üldkoosolekul, ning peab ennast taandama kõikide selle tegevussuuna projektide paremusjärjestuse kinnitamisest, mis on seotud tema enda esitatud projektitoetusega.

Lõikega 4 sätestatakse, et kohalik tegevusrühm hindab kohaliku arengu strateegia elluviimise tulemuslikkust vähemalt kahel korral programmiperioodi jooksul, esimesel korral 2027. aastal ja edastab tulemused Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile.

Lõikega 5 sätestatakse, et PRIA kogub selliseid tulemuslikkuse näitajaid, mis on kirjeldatud lisas 6 ja neid tulemuslikkuse näitajaid, mida kohalikud tegevusrühmad ise soovivad koguda kohaliku arengu strateegia raames. Lisas 6 toodud tulemuslikkuse näitajad on kõikidele kohalike arengu strateegiatele ühised, et oleks võimalik võrrelda erinevate kohalike arengu strateegiate rakendamise tulemusi nii EL kui Eesti tasemel. Lisaks võib kohaliku arengu strateegias täiendavalt kasutada kohaliku arengu strateegia põhiseid näitajaid. Nende näitajate alusel saab detailsemalt hinnata kohaliku arengu strateegia rakendamist ning neid näitajad saab kasutada täiendava sisendina hindamistes.

Lõikega 6 sätestatakse, et kohalik tegevusrühm esitab hiljemalt jooksva aasta 30. novembriks PRIA-le järgmise aasta taotlusvoorude eelarve tegevussuundade kaupa ning taotlusvoorude toimumise ajad. Tähtaeg on vajalik selleks, et PRIA-l oleks piisavalt aega kontrollida esitatud andmeid. PRIA kontrollib esitatud dokumentide nõuetekohasust ja esitatud andmete õigsust. Võrreldes EMKF-i perioodiga on EMKVF-i perioodil loobutud rakenduskava nõudest. EMKF-i perioodil pidid kohalikud tegevusrühmad juba strateegia koostamisel täpselt määratlema mis aastal kui suure summa nad määravad projektitoetusteks. EMKVF-i perioodil on neil lubatud otsustada iga aasta kohta eraldi, kui palju ja millises tegevussuunas nad projektitoetusteks vahendeid kasutusele võtavad.

Lõike 7 punktidega 1–3 sätestatakse dokumendid, mis tuleb lisaks lõikes 6 sätestatule PRIA-le esitada.

Lõikega 8 sätestatakse, et kohalik tegevusrühm esitab PRIA-le vähemalt kümme tööpäeva enne projektitoetuse taotluse hindamist kõik hindamiskomisjoni valimise ja hindamiskriteeriumite kinnitamisega seotud dokumendid, näiteks üldkoosoleku protokoll ja üldkoosolekul osalenud tegevusrühma liikmete nimekiri.

Eelnõu §-ga 10 sätestatakse nõuded avalikkuse teavitamisele

Kohalik tegevusrühm peab pidama veebilehte, kus on avalikustatud vähemalt eelnõu § 10 lõikes 1 punktides 1–14 nimetatud andmed. Näiteks punktiga 13 sätestatakse, et kohalik tegevusrühm peab kohaliku arengu strateegia rakendamise tulemustest teavitama laiemat avalikkust, sh tooma näiteid parimatest projektidest.

Punktiga 14 sätestatakse, et kohalik tegevusrühm peab avalikustama oma koduleheküljel kohaliku arengu strateegia rakendamise seotud hindamisaruanded ja muu sellise.

Lõikega 2 sätestatakse tähtajad, millal kohaliku tegevusrühma veebileheküljel peab info olema uuendatud. Info peab olema lihtsalt leitav ja üheselt mõistetav. Info erinevate sündmuste kohta (päevakorrad, eelnõud jms) tuleb võimalusel asetada veebilehekülje avakuvale. Veebileheküljel avalikustatud info peab olema õige ja ajakohane.

Lõikega 3 sätestatakse, et kohalik tegevusrühm peab korraldama enne projektitoetuste taotluste vastuvõtmise algust piirkondliku teabepäeva. Teabepäevast tuleb ette teatada vähemalt 10 tööpäeva. Piirkondlik infopäev tuleb korraldada enne iga projektitoetuste taotluste vastuvõtmise vooru, olenemata sellest mitu taotlusvoorud planeeritakse korraldada. Piirkondlik infopäev peab toimuma mõistlikul ajal enne projektitoetuste taotluste vastuvõtmise vooru algust. Võrreldes EMKF-i perioodiga on muudetud kohustuslike infopäevade arvu. Kui EMKF-i perioodil pidid kohalikud tegevusrühmad korraldama vähemalt ühe piirkondliku infopäeva aastas siis EMKVF-i perioodil tuleb piirkondlik infopäev korraldada enne iga projektitoetuste taotlemise vooru.

Lõike 4 punktidega 1–6 sätestatakse juhud, millal kohalik tegevusrühm peab kohaliku või üleriigilise meedia kaudu teavitama laiemat avalikkust toimuvast üldkoosolekust või infopäevast. Teates peab olema selgelt välja toodud koosoleku või infopäeva toimumise aeg ja koht, käsitletavat päevakorrapunktid ning viited veebilehele, kus on võimalik tutvuda arutusele

tulevate teemade ja eelnõudega. Teate üldkoosoleku või infopäeva toimumisest peab avalikustama kohaliku või üleriigilise levikuga ajalehes vähemalt 10 tööpäeva enne ürituse toimumist. Oluliseks muudatuseks on etteteatamisaja lühendamine erinevate üldkoosolekute ja infopäevade korraldamisel. EMKF-i perioodil oli etteteatamise aeg vähemalt 20 tööpäeva, EMKVF-i perioodil 10 tööpäeva.

Lõikega 5 sätestatakse, et projektitoetuste taotlusvoor tuleb välja kuulutada kohaliku või üleriigilise levikuga ajalehes vähemalt 20 tööpäeva enne taotluste vastuvõtmise algust.

Lõikega 6 sätestatakse, et kohalik tegevusrühm korraldab oma tegevuspiirkonnas isikute vastuvõtmise, selleks märgib kohalik tegevusrühm oma veebilehel ära koha ja kellaajad, millal on võimalik tulla konsultatsioonidele. Nõustamise võib kokku leppida ka muudeks kellaegadeks, kuid vastav info peab olema kirjeldatud tegevusrühma veebilehel.

Eelnõu viies peatükk sätestab nõuded kohaliku arengu strateegia koostamise toetusele

Eelnõu §-ga 11 sätestatakse kohaliku arengu strateegia koostamise toetuse andmise eesmärk ja toetatavad tegevused

Lõikega 1 sätestatakse toetuse andmise eesmärk. Eesmärgiks on suurendada piirkondlike mittetulundusühingute suutlikkust koostata Euroopa Parlamendi ja nõukogu (EL) määruse 2021/1060 artikli 32 lõike 1 punktidele a-f nõuetele vastav, piirkonna eripära arvesse võttev, laiapõhjaline tegevusstrateegia, mis aitab kaasa kohalike ressursside kasutuselevõtmisele ja integreerib kalandust teiste piirkonna tegevusaladega.

Lõikega 2 sätestatakse, et toetus hõlmab suutlikkuse suurendamise meetmeid ja ettevalmistavaid meetmeid, mis toetavad strateegia kavandamist ja tulevast rakendamist.

Eelnõu §-s 12 sätestatakse nõuded kohaliku arengu strateegia koostamise toetuse taotlejale

Punktidega 1–6 sätestatakse nõuded kohaliku arengu strateegia koostamise toetuse taotlejale. **Punktis 1** sätestatakse, et kohaliku arengu strateegia toetust taotlev mittetulundusühing peab vastama KTKS-i § 47 lõikes 2 sätestatud kohaliku tegevusrühma määratlusele, mittetulundusühingu põhikiri peab vastama käesoleva määruse §-le 4 ning liikmeskond §-le 3, samuti tuleb täita §-s 10 sätestatud nõuded avalikkuse teavitamisele.

Eelnõu §-s 13 sätestatakse nõuded kohaliku arengu strateegia koostamise toetuse abikõlblikud kulud

Punktidega 1–4 sätestatakse strateegia koostamise toetuse abikõlblikud kulud. Rahastamiskõlblikud kulud on saadud eksperthinnanguna ning neid on arvesse võetud ühikuhinna kehtestamisel. Paragrahvis 13 nimetatud kulude kohta paluti seitsmel konsultatsioonifirmal koostada eksperthinnang ühe kohaliku arengu strateegiate eeldatava maksumuse kohta, uuringule vastas viis konsultatsioonifirmat ning saadud andmete alusel kujundati välja kohaliku arengu strateegia maksumus summas 31 281 eurot, mida makstakse kohalikule tegevusrühmale lihtsustatud kulumeetodi alusel. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artiklis 64 nimetatud rahastamiskõlbmatuid kulutusi ühikuhinna kehtestamisel arvesse ei võetud.

Eelnõu §-ga 14 sätestatakse kohaliku arengu strateegia koostamise toetuse maksimaalne määr ja suurus ning toetuse vorm

Kohaliku arengu strateegia koostamise toetuse määr on 100% rahastamiskõlblikest kuludest. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 lisa 3 real 14 kirjeldatud tegevusi, mis

teenivad ühishuve, millel on kollektiivne toetusesaaja ning mis on uuenduslikud ja millele on tagatud üldsuse juurdepääs võib toetada kuni 100% toetusega.

Lõikega 1 sätestatakse, et kohaliku arengu strateegia koostamise toetust makstakse ühikuhinna alusel mis 31 821 eurot ühe toetuse taotleja kohta.

Lõikega 2 sätestatakse, et toetust makstakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artikkel 53 lõike 3 punkti a alapunktis i sätestatud viisil. Ühikuhind on saadud toetusesaajate varasemat tegevust käsitlevate kontrollitud andmete analüüsiga.

Võrreldes EMKF-i perioodiga kasutatakse EMKVF-i perioodil kohaliku arengu strateegia koostamisel lihtsustatud kulumeetodit ning kohalikud tegevusrühmad ei pea esitama toetuse väljamaksmisel ühtegi kuludokumenti.

Eelnõu §-ga 15 sätestatakse kohaliku arengu strateegia koostamise toetuse taotlusele esitatavad nõuded

Punktidega 1–7 sätestatakse dokumentide ja andmete loetelu, mis tuleb esitada PRIA-le kohaliku arengu strateegia toetuse saamiseks.

Punktiga 4 sätestatakse tingimused, mille puhul tuleb PRIA-le esitada mittetulundusühingu põhikirja. Näiteks kui mittetulundusühing on muutnud üldkoosoleku otsusega põhikirja, kuid muudetud põhikirja ei ole veel kantud registrisse, siis sellisel juhul tuleb koos põhikirjaga esitada ka põhikirja muudatuse kinnitanud üldkoosoleku protokoll.

Punktiga 6 sätestatakse, et mittetulundusühing esitab ära kirja ühingu liikmeks oleva kohaliku omavalitsuse volikogu otsusest mittetulundusühingu liikmeks astumise kohta. Kohaliku omavalitsuse korraldamise seaduse § 22 lõike 1 punkt 25 alusel on kohaliku omavalitsuse volikogu ainupädevuses otsustada valla või linna osalemine mittetulundusühingutes, seega volikogu otsus tõendab, et konkreetne kohalik omavalitsus on avaldanud soovi osaleda kohaliku tegevusrühma töös.

Lähtuvalt KTKS-i § 7 lõikes 3 sätestatust esitatakse EMKVF-i toetuse taotlus, maksetaotlus või muu menetlusdokument ainult e-keskkonna kaudu. KTKS-i § 7 lõike 2 alusel võib valdkonna eest vastutav minister meetme määrusega kehtestada, et kõik toetustaotlusega seotud dokumendid esitatakse ainult PRIA e-keskkonna kaudu.

Eelnõu §-ga 16 sätestatakse nõuded EMKVF-i kohaliku arengu strateegia koostamise toetuse taotluse vastuvõtmise ning kohaliku tegevusrühma ja taotluse nõuetele vastavuse kontrollimisele

Lõigetega 1 ja 2 sätestatakse, et PRIA kontrollib esitatud taotluse nõuetele vastavust, esitatud andmete õigsust ning kohaliku tegevusrühma ja toetatava tegevuse vastavust käesoleva määruse ning Euroopa Liidu õigusaktidele, EMKVF-i rakendusavale ja KTKS-i nõuetele.

Eelnõu §-ga 17 sätestatakse nõuded EMKVF-i kohaliku arengu strateegia toetuse rahuldamisele või rahuldamata jätmisele

Lõikega 1 sätestatakse, et PRIA teeb taotluse rahuldamise otsuse KTKS-i § 45 lg 3 punkti 2 alusel ehk eelistades hindamistulemuste alusel moodustatud taotluste paremusjärjestusse seatud parimaid taotlusi. Taotluse esitanud mittetulundusühing peab vastama KTKS-i § 47 lõige 2 sätestatule ning täitma määruse § 3, 4 ja 10 nõudeid.

Lõikega 2 sätestatakse, et PRIA teeb toetuse taotluse rahuldamata jätmise otsuse, kui esineb vähemalt üks järgmistest asjaoludest:

- 1) toetuse taotleja, taotlus või kavandatav tegevus ei vasta nõuetele, mis on taotlejale, taotlusele või toetatavatele tegevustele esitatud;
- 2) toetuse taotleja ei esita ega tee teatavaks menetluses tähtsust omavaid asjaolusid ja tõendeid või takistab kohapealset kontrollimist;
- 3) taotluses või taotluse menetlemise käigus on teadlikult esitatud valeandmeid, mille alusel otsustatakse toetuse andmine või selle suurus;
- 4) nõuetekohast taotlust ei ole võimalik rahuldada KTKS § 45 lõigete 2, 3, 4 või 5 kohaselt.

Lõikega 3 sätestatakse tähtaeg mille jooksul PRIA peab tegema kohaliku arengu strateegia koostamise toetuse taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse.

Eelnõu §-ga 18 sätestatakse EMKVF-i kohaliku arengu strateegia koostamise toetuse saaja kohustused

Punktidega 1–6 sätestatakse kohaliku arengu strateegia koostamise toetuse saaja kohustused.

Eelnõu kuues peatükk sätestab nõuded kohaliku tegevusrühma toetusele

Eelnõu §-ga 19 sätestatakse kohaliku tegevusrühma toetuse eesmärk ja toetatavad tegevused

Lõikega 1 sätestatakse kohaliku tegevusrühma toetuse eesmärk. Toetuse eesmärgiks on soodustada kalanduskogukondade arengut ja suurendada kalanduse kohalike tegevusrühmade suutlikkust elavdada kohaliku arengu strateegiate rakendamist. Elavdamine on tegevusrühma võimekus kogukonnaga suhtlemisel: julgustada, ergutada ja toetada indiviide ja gruppe esitama projekte, mis panustavad piirkondliku strateegia eesmärkide saavutamisse. Eesmärk on soodustada sidusrühmade teabevahetust, toetada potentsiaalseid taotlejaid tegevuste väljatöötamisel ja taotluste koostamisel. Näiteks korraldada informatsioonikampaaniad (üritused, koosolekud, sotsiaalmeedia, ajakirjandus jms), kus tutvustatakse fondi ja selle toetusvõimalusi ja kohtumisi partneritega, kogukonna juhtgruppidega ja potentsiaalsete projektide eestvedajatega uute ideede ja usaldusväärse loomiseks. Elavdamist viib ellu tegevusrühma personal ja juhtorganid.

Lõikega 2 sätestatakse, et kohaliku tegevusrühma toetust antakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artikli 34 lõike 1 punktis c sätestatud kohaliku arengu strateegia ning selle rakendamise juhtimiseks, seireks ja hindamiseks, sealhulgas sidusrühmadevahelise teabevahetuse hõlbustamiseks. Nimetatud kohaliku arengu strateegia rakendamist toetavad meetmed on suunatud kohaliku tegevusrühma toimimise tagamisele ja EMKVF-i meetme „Perioodi 2021–2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus“ rakendamise toetamisele kalanduspiirkondades. Tegevused keskenduvad kohalike tegevusrühmade jooksvate kulude ja strateegiat elavdavate kulude katmisele. Tegevusrühmade jooksvad kulud on personalikulud, bürookulud, kontoritehnika soetamise kulud, kulutused sideteenustele ja kontoriruumide rendile ning transpordile jms. Elavdamisega seotud kulud on kulutused erinevatele kaasamis- ja teavitustegevustele, konsultatsiooni- ja nõustamistegevustele, fondi tutvustamist ja populariseerimist toetavatele tegevustele kalanduspiirkondades, projektitaotlusvoorude korraldamisega seotud tegevustele jms.

Lõikega 3 sätestatakse, et kohalik tegevusrühm saab kasutada EMKVF-i vahendeid alates kohaliku arengu strateegia heakskiitmisest Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi poolt, kuid alles peale avalduse esitamist PRIA-le EMKF-i perioodi vahendite kasutamise lõpetamise kohta. Piirangu eesmärgiks on vältida EMKF-i ja EMKVF-i vahendite topeltkasutust. EMKF-i vahendeid maksti kohalikule tegevusrühmale kuludokumentide alusel, kuid EMKVF-i vahendeid hakatakse maksma lihtsustatud kulumeetodi alusel. Seega tekiks väga suur oht ühe ja sama tegevuse toetamiseks kaks korda. EMKF-i vahendid kohaliku algatusrühma jooksvate ja elavdamiskulude katmiseks on abikõlblikud kuni 31. detsembrini 2023. Nendest vahenditest ei

või rahastada EMKVF-i perioodil tehtud tegevusi, näiteks projektitaotlusvoorude ettevalmistamine, erinevad koosolekud või teated meedias, samuti personalikulud, mis on seotud EMKVF-i perioodi tegevuste ettevalmistamisega. Kohalikud tegevusrühmad peavad selgelt eristama, millised kulud kaetakse EMKF-i perioodi vahenditest kuludokumentide alusel ja millised kulud EMKVF-i perioodi vahenditest lihtsustatud kulumeetodil ühikuhinna alusel.

Eelnõu §-ga 20 sätestatakse nõuded kohaliku tegevusrühma toetuse taotlejale

Tegevusrühma toetust taotlev mittetulundusühing peab vastama KTKS-i § 47 lõikes 2 sätestatud kohaliku tegevusrühma määratlusele. Mittetulundusühingu põhikiri peab vastama meetme määruse § 4 sätestatud tingimustele, liikmeskond meetme määruse §-le 3 ja teavitustegevused §-le 10. Samuti peab olema Regionaal- ja Põllumajandusministeerium heakskiitnud kohaliku arengu strateegia.

Lõike 1 punktidega 1–6 sätestatakse nõuded kohaliku tegevusrühma toetuse taotlejale.

Lõikega 2 sätestatakse, et kohaliku tegevusrühma toetust võib anda ainult ühe kohaliku arengu strateegia rakendamiseks. Kohalikud tegevusrühmad ei või rahastada EMKF-i perioodi vahenditest EMKVF-i perioodi tegevusi, olenemata sellest, et nende kohaliku arengu strateegiad on Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi poolt kinnitatud ning neile on ministri käskkirjaga määratud vahendid EMKVF-i perioodiks. Seega peavad kohalikud tegevusrühmad selgelt eristama kulud mis on tehtud EMKF-i perioodi lõpetamise tegevusteks kuludokumentide alusel ja EMKVF-i perioodi alustamiseks tehtud tegevused, mida kompenseeritakse ühiku hinna alusel lihtsustatud kulumeetodiga.

Eelnõu §-ga 21 sätestatakse kohaliku tegevusrühma toetuse abikõlblikud kulud

Punktides 1–21 nimetatud rahastamiskõlblikud kulud on aluseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artiklis 94 lõikes 2 punktis a alapunktis ii nimetatud varasemat tegevust puudutavate kontrollitud andmetel põhinevale metoodikale, mille alusel on välja arvatatud tegevusrühmade toetuseks makstav ühikuhind. Ühikuhinda makstakse kohalikele tegevusrühmade lihtsustatud kulumeetodi alusel. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artikkel 64 nimetatud rahastamiskõlbmatuid kulutusi ühikuhinna kehtestamisel arvesse ei võetud.

Eelnõu §-ga 22 sätestatakse kohaliku tegevusrühma toetuse maksimaalne suurus ja määring toetuse andmise vorm

Lõikega 1 sätestatakse, et kohaliku tegevusrühma halduskulud ei või ületada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artiklis 34 lõikes 2 toodud avaliku sektori osaluse kogusumma 25% piirmäära.

Lõikega 2 ja 3 sätestatakse, et kohaliku tegevusrühma toetust makstakse ühikuhinna alusel. Ühikuhinna arvutamisel on aluseks võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artiklis 53 lõikes 3 punktis a alapunktis ii nimetatud varasemat tegevust puudutavad kontrollitud andmetel põhinevat metoodikat.

Lõigetega 4 ja 5 kehtestatakse ühikuhinnad kohaliku tegevusrühma toetusele. Juhul kui kohaliku tegevusrühma kogueelarve on vähemalt 2 miljonit eurot, makstakse tegevusrühmale 0,2 eurot iga projektitoetuse taotlejale välja makstud euro kohta. Juhul kui kohaliku tegevusrühma eelarve on alla 2 miljoni euro, makstakse tegevusrühmale 0,25 eurot iga projektitoetuse taotlejale väljamakstud euro kohta. Kahe ühikuhinna kehtestamine on tingitud sellest, et alla 2 miljoni euro eelarvega kohalikel tegevusrühmadel on võimalik väljamakstav summa väiksem kui üle 2 miljoni eelarvega tegevusrühmal, samal ajal on halduskulud kohalikel tegevusrühmadel suhteliselt

sarnased, seega on suurema toetuse võimaldamine väiksema eelarvega kohalikele tegevusrühmadele õigustatud.

Suurim muudatus võrreldes EMKF-i perioodiga on, see et kohaliku tegevusrühma toetust halduskulude katmiseks makstakse tegevusrühmadele ühikuhinnana lihtsustatud kulumeetodi alusel. Ühikuhinna kasutamine halduskulude kompenseerimisel vähendab oluliselt halduskoormust nii tegevusrühma, vahendusasutuse kui ka auditeeriva asutuse tasandil.

Eelnõu §-ga 23 sätestatakse nõuded kohaliku tegevusrühma toetuse taotlusele

Lõike 1 punktidega 1–8 kehtestatakse milliseid andmeid ja dokumente on vaja kohaliku tegevusrühma toetuse taotlemisel. Punktis 4 nimetatud kohaliku tegevusrühma toetus aastateks 2023–2027 on sätestatud meetme määruse lisas 2. Punktis 5 sätestatakse tingimused, mille puhul tuleb PRIA-le esitada mittetulundusühingu põhikirja. Näiteks mittetulundusühing on muutnud üldkoosoleku otsusega põhikirja, kuid muudetud põhikirja ei ole veel kantud mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse, sellisel juhul tuleb koos põhikirjaga esitada ka põhikirja muudatuse kinnitanud üldkoosoleku protokoll. Punktiga 6 sätestatakse, et kohaliku tegevusrühma liikmete nimekiri peab olema koostatud taotluse esitamisele eelnenud päeva seisuga. Punktiga 7 sätestatakse, et mittetulundusühing esitab ära kirja ühingu liikmeks oleva kohaliku omavalitsuse volikogu otsusest mittetulundusühingu liikmeks astumise kohta. Kohaliku omavalitsuse korraldamise seaduse § 22 lõige 1 punkt 25 alusel on kohaliku omavalitsuse volikogu ainupädevuses otsustada valla või linna osalemine mittetulundusühingutes, seega volikogu otsus tõendab, et konkreetne kohalik omavalitsus on avaldanud soovi osaleda kohaliku tegevusrühma töös.

Lõikega 2 sätestatakse, et kohaliku tegevusrühma toetust saab taotleda kaks korda programmiperioodi jooksul, mõlemal korral kehtestatakse kohaliku tegevusrühma toetus igale tegevusrühmale eraldi.

Eelnõu §-ga 24 sätestatakse nõuded kohaliku tegevusrühma toetuse taotluse rahuldamisele või rahuldamata jätmisele

Lõikega 1 sätestatakse, et PRIA kontrollib kohaliku tegevusrühma toetuse taotluses esitatud andmete õigust ning taotleja, taotluse ja toetatava tegevuse vastavust toetuse saamise nõuetele.

Lõikega 2 sätestatakse, et PRIA teeb taotluse rahuldamise otsuse eelistades ajaliselt varem esitatud taotlust. Taotluse rahuldamata jätmise otsuse teeb PRIA kui esineb vähemalt üks järgmistest asjaoludest:

- 1) toetuse taotleja, taotlus või kavandatav tegevus ei vasta nõuetele, mis on taotlejale, taotlusele või toetatavatele tegevustele esitatud;
- 2) toetuse taotleja ei esita ega tee teatavaks menetluses tähtsust omavaid asjaolusid ja tõendeid või takistab kohapealset kontrollimist;
- 3) taotluses või taotluse menetlemise käigus on teadlikult esitatud valeandmeid, mille alusel otsustatakse toetuse andmine või selle suurus;
- 4) nõuetekohast taotlust ei ole võimalik rahuldada KTKS § 45 lõigete 2, 3, 4 või 5 kohaselt.

Lõikega 3 sätestatakse tähtaeg, mille jooksul peab PRIA tegema kohaliku tegevusrühma toetuse taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse.

Eelnõu §-ga 25 sätestatakse kohaliku tegevusrühma toetuse saaja kohutused

Lõikega 1 sätestatakse, et kohalik tegevusrühm peab tagama, et kohalik tegevusrühma liikmeskond ja põhikirja vastab meetme määruses sätestatud nõuetele kogu programmiperioodi jooksul. Programmiperiood lõpeb 31. detsembril 2029. a.

Lõike 2 punktidega 1–5 sätestatakse nõuded, mida kohalik tegevusrühm peab täitma lisaks lõikes 1 nimetatule.

Lõikega 3 sätestatakse, et Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ning PRIA võivad esitada nõudeid lisateabe saamiseks, kui see on vajalik Euroopa Liidu õigusaktides sätestatud kohutuste täitmiseks. Näiteks Euroopa Komisjoni või Euroopa Kontrollikoja auditite läbiviimine, samuti Eesti Riigikontrolli auditite läbiviimine.

Eelnõu seitsmes peatükk sätestab nõuded projektitoetusele

Eelnõu §-ga 26 sätestatakse projektitoetuse andmise eesmärk ja toetatavad tegevused

Lõikega 1 sätestatakse, et projektitoetust saab taotleda ainult nende tegevussuundade raames, mis on kantud kohaliku arengu strateegiasse. Näiteks kui SWOT- analüüsist selgub, et mõne tegevussuuna rakendamine kalanduspiirkonnas ei ole otstarbekas ning kohaliku tegevusrühma üldkoosolek selle kinnitab, siis konkreetses kalanduspiirkonnas sellesse tegevussuunda projektitoetuste taotlusi esitada ei saa.

Lõikega 2 sätestatakse projektitoetuste andmise eesmärk ja tegevused vee-elusressursside väärdamise ja otseturustamise tegevussuunas. Toetatakse investeeringuid, mis suurendavad ranna- ja sisevete kalurite sissetulekuid ja konkurentsivõimet kalandustoodete turul, aitavad paremini toime tulla kliimamuutustest tulenevate muutustega ning aitavad kasutusele võtta süsinikneutraalseid alternatiivseid energiaallikaid. Näiteks investeeringud kala käitlemise ja töötlemise seadmesse, nõuetekohase jahutamise ja säilitamise seadmetesse ja transporditingimuste parendamisse. Otseturustamise arendamine, näiteks statsionaarsed ja mobiilsed müügipunktid, toodete eksponeerimiseks, säilitamiseks ja jahutamiseks vajalikud seadmed. Samuti infotehnoloogilised lahendused (kassasüsteemid jms) ning e-platvormide arendamine kaupade müügiks. Tootearendus, et laiendada kalurite pakutavat tootevalikut ning võtta kasutusele seni vähe kasutatud kalaliike. Visuaalse identiteedi väljaarendamine ja nõuetekohaste pakendite väljaarendamine. Investeeringud, mis aitavad kaluritel oma tootmis- ja turustamisüksusi üle viia süsinikneutraalsetele energiaallikatele.

Lõikega 3 sätestatakse projektitoetuse andmise eesmärk ja tegevused sadamate taristu parendamise ja teenuste mitmekesistamise tegevussuunas. Toetatakse investeeringuid, mis mitmekesistavad kohalikul tasandil oluliste ranna- ja sisevetel kasutatavates kalasadamates pakutavaid teenuseid, mis pakuvad kaluritele kala lossimise ja hoiustamise teenuseid ja võimaldavad sadamates hoida kalapüügiühikuid. Lisaks toetatakse investeeringuid, mis keskenduvad tööohutusele väikesadamates ja vähendavad ekstreemsetest ilmastikuoludest tulenevaid kahjustusi sadamataristule, näiteks investeeringud, mis tagavad, et sadamarajatised peavad paremini vastu võimalikele ülejutustele, kaitsevad sadamabasseini täitumist setetega ekstreemsete tormide tagajärjel. Samuti investeeringud, mis aitavad kaasa kala säilitamise tingimuste parendamisele sadamates, et vähendada kliimamuutustest tuleneva vee soojenemisega kaasneva kala kvaliteedi langust. Toetust võib taotleda ka keskkonnalasteks investeeringuteks, mis aitavad kaasa mereprügi kogumisele ja muude keskkonnoahtude vähendamisele, näiteks hõljuvjäätmete kogujad akvatooriumi piiril ning heitvee ja sademevee väljalaskmete piirkonnas jms. Teenuste arendamine, mis loob eeldused ranna- ja sisevetel kasutatavate sadamates pakutavate teenuste mitmekesistamiseks on näiteks teenused harrastuskalapüüdjatele, sündmusturismi arendamine, mereturismiteenuste arendamine, kütusetankimise võimalused nii kalalaevadele kui ka hobilaevadele, teenused kogukondadele jms. Selle tegevussuuna alla lähevad ka näiteks investeeringud, mis parendavad kalurite olmetingimusi ning mis toetavad puhkealade ja muude avalike kasumit mittetaotlevate teenuste väljarändamist sadamates

Lõikega 4 sätestatakse projektitoetuse andmise eesmärk ja tegevused majandustegevuse mitmekesistamise tegevussuunas. Kalapüügisektoris tegutseva ettevõtja sissetulekud on suures sõltuvuses püügi hooajalisusest, kalaressursist, ilmastikuoludest ja kala hinnast.

Majandustegevuste mitmekesistamise tegevuste laiem eesmärk on võimaldada kaluritele lisisissetulekut kalandussektorist lahkumata, luua uusi töökohti ja ettevõtteid rannapiirkondadesse. Näiteks investeringud, mis aitavad kasutusele võtta piirkondade ressursse (pilliroog, ravimuda, vetikad jms) ja paremini ära kasutada positiivseid turismitrende kalanduspiirkondades. Toetatakse tegevusi, mis aitavad kaasa ranna- ja sisevete kalurite majandustegevuse laienemisele teistesse sektoritesse, näiteks metsandus, põllumajandus, mere ja rannikuturism jms. Tegevused, mis aitavad kaluritel oma ettevõtete käitamiseks ja teenuste osutamiseks üle minna süsinikneutraalsetele energiaallikatele. Samuti toetatakse investeringuid, mis mitmekesistavad ranna- ja sisevete kalurite majandustegevust ja loovad neile uusi sissetulekuallikaid ning suurendavad sissetulekuid ning aitavad laiendada ja arendada juba olemasolevaid kõrvaltegevusi, samuti selliseid investeringuid, mis aitavad paremini toime tulla kliimamuutustest tulenevate muutustega ning aitavad kasutusele võtta süsinikneutraalseid alternatiivseid energiaallikaid.

Lõikega 5 sätestatakse projektitoetuse andmise eesmärk ja tegevused looduskeskkonna tingimuste parendamise tegevussuunas. Tegevussuuna eesmärk on investeringute toetamine, mis panustavad kala kudealade ja rändeteede parendamisse, et soodustada kalavarude taastumist looduslikul teel ja mis parendavad üldist looduskeskkonda. Paljud ranna- ja sisevete kalanduse jaoks olulised koelmujõed ja ojad on kalade jaoks läbipääsmatud ning vajavad setete eemaldamist kalade rändeteede avamiseks ning kudemistingimuste parendamiseks. Olulised on tegevused, mis aitavad kaasa kala kudemistingimuste parendamisele meres, näiteks ajutised kudealad kohale. Toetatakse ka tegevusi, mis vähendavad prügi ja kalapüügiga kaasneva mittebioloogiliste jäätmete sattumist veekeskkonda ning aitavad kaasa mereprügi kogumise ja ümbertöötlemise taristu väljaarendamisele. Looduskeskkonna parendamise tegevustena toetatakse ka tegevusi, mis aitavad kaasa keskkonnavalase teadlikkuse kasvule ning kaasavad kogukondasid keskkonda parendavatesse tegevustesse (näiteks talgute korraldamine, keskkonnavalaste koolituste ja seminaride korraldamine, sündmuste korraldamine jms) ning uuringute koostamine, saamaks sisendit tegevuste kavandamisel looduskeskkonda parendavate tegevuste elluviimiseks. Selle tegevussuuna all saab toetada ka hülge ja kormorani kahjude vähendamise seotud tegevusi, näiteks: mereimetajate ja kormoranide heidutamine, linnununade õlitamine jms, juhul kui see tegevus on kooskõlas valdkondlike majandamise ja ohjamiskavadega ning Keskkonnaameti poolt kooskõlastatud.

Lõikega 6 sätestatakse projektitoetuse andmise eesmärk ja tegevused kalandus- ja merendustraditsioonide edendamise tegevussuunas. Toetatavateks tegevusteks on investeringud, mis panustavad ranna- ja kalanduskogukondade identiteedi tugevdamisse, populariseerivad ja tutvustavad kalandust laiemale avalikkusele ning säilitavad ja edendavad kalandus- ja merendusala kultuuripärandit. Sellisteks tegevusteks võivad olla näiteks ajalooliste lautrite korrastamine ja kasutuselevõtmine ning avalike puhkealade loomine, samuti ka kalandust ja merendust tutvustavate sündmuste ja kalanduse ja merendusala huvihariduslike laagrite, õpitubade ja koolituste korraldamine. Kalandus- ja merendustraditsioonide säilitamise tegevusteks võivad olla näiteks trüki-, video- ja audiokandjate loomine ja eksponeerimine, kalandus- ja merendusala püsiekspositsioonide loomine.

Lõikega 7 sätestatakse projektitoetuse andmise eesmärk ja tegevused teadmiste ja oskuste edendamise tegevussuunas. Siia kuulub investeringute toetamine, mis suurendavad ranna- ja sisevete kalurite teadmisi ja oskusi, näiteks üldharivad koolitused, seminarid ja õpitoad kalanduse, kalatoodete töötlemise, turustamise, finants ja digitaalse kirjaoskuse jms valdkonnas, samuti õppereisid Eesti ja välisriikide piires uute kogemuste ja oskuste omandamiseks, sealhulgas keskkonnavalaste teadmiste täiendamiseks. Lisaks toetatakse ka koolitusi, mis suurendavad kalurite võimekust arendada välja uusi tegevusalasid ja tooteid või laiendada juba olemasolevaid lisategevusi ning koolitused, mis suurendavad kalandusettevõtete töötajate teadmisi.

Lõikega 8 sätestatakse, et tegevused peavad olema selgelt ja üheselt seotud tegevussuuna eesmärkidega. Samuti ei või ühte ja sama tegevust jagada kahe erineva tegevussuuna vahel.

Näiteks kui toetuse taotleja soovib pakkuda majutusteenust ja toitlustusteenust turistidele, siis võib mõlema tegevuse elluviimiseks toetust küsida ainult majandustegevuste mitmekesistamise tegevussuunast mitte nii, et majutusteenuse arendamiseks küsitakse toetust majandustegevuste mitmekesistamise tegevussuunast ja toitlustusteenuse arendamiseks vee-elusressursside väärindamise tegevussuunast.

Lõikega 9 sätestatakse, et taastuvenergia lahenduste kasutuselevõtmist toetatakse ainult vee-elusressursside väärindamise ja otseturustamise, sadamate taristu parendamise ja teenuste mitmekesistamise, majandustegevuste mitmekesistamise ning kalandus- ja merendustraditsioonide edendamise tegevussuundade raames.

Lõikega 10 sätestatakse, et sadamate taristu parendamise ja teenuste mitmekesistamise tegevussuunas toetatakse tegevusi vaid neis sadamates, mis on loetletud kohaliku arengu strateegias ning mille kohta on koostatud lisa 3 punktis 4 toodud analüüs.

Lõikega 11 sätestatakse, et kui looduskeskkonna tingimuste parendamise tegevussuuna raames korraldatakse uuringuid, siis uuringu koostaja võib olla ainult evalveeritud teadus- ja arendusasutus. Evalveeritud teadus- ja arendusasutuste nimekirja leiab Eesti Teadusagentuuri koduleheküljelt www.etag.ee. Piirang kehtestatakse selleks, et tagada uuringute kvaliteet.

Lõikega 12 sätestatakse, et kui toetatav tegevus kvalifitseerub riigiabiks, ei tohi tegevusega alustada, sealhulgas sellega siduvaid kohutusi ei tohi olla võetud ning toetatava tegevuse elluviimist tõendavad dokumendid ei või olla väljastatud varem kui taotluse esitamise päevale järgneval päeval, välja arvatud ettevalmistav töö. Taotlusdokumentide esitamise päevaks loetakse kuupäev, millal dokumendid esitati kohalikule tegevusrühmale läbi PRIA e-teenuste keskkonna.

Lõikega 13 sätestatakse, et hoonestusprojektide arenduse toetamine, mille eesmärk on hoonete kohene müümine, ei ole lubatud.

Eelnõu §-ga 27 sätestatakse nõuded projektitoetuse taotlejale

Lõike 1 punktidega 1 ja 2 sätestatakse isikud, kes võivad taotleda toetust vee-eluressursside väärindamise ja otseturustamise tegevussuuna tegevuse elluviimise eest.

Lõike 2 punktidega 1–5 sätestatakse isikud, kes võivad taotleda toetust sadamate taristu parendamise ja pakutavate teenuste mitmekesistamise tegevussuuna tegevuse elluviimise eest. **Punktiga 3** sätestatakse, et sihtasutuse nõukogu või juhatuse liikmetest peab olema vähemalt 50% sellised füüsilised isikud, kes esindavad seaduslikul alusel (juhatuse liige või notariaalne volitus) ettevõtet, millel on kehtiv kaluri kalapüügiluba või füüsilisest isikust ettevõtjad, kes omavad kaluri kalapüügiluba. Täpsustus on tingitud sellest, et sihtasutuse nõukogusse saavad kuuluda vaid füüsilised isikud, kuid füüsilisele isikule kaluri kalapüügiluba ei anta.

Lõikega 3 sätestatakse, et majandustegevuse mitmekesistamise tegevussuuna tegevuse elluviimise eest antavat toetust võivad taotleda vaid need mikroettevõtjad, kes omavad kehtivat kaluri kalapüügiluba ning kes tegelevad piisaval määral majandustegevusega kalapüügi tegevusalal. Piisavaks majandustegevuseks loetakse kaluri kalapüügiloo alusel tegutseva ettevõtja toetuse taotlemisele eelnenud kalendriaasta lossitud kalapüügi esmamüügi väärtust, mis Statistikaameti avaldatud andmete kohaselt vastab nimetatud kalendriaasta vähemalt poole aasta arvestuslikule elatusmiinimumile. Arvestuslik esmamüügi väärtus saadakse järgmiselt: taotleja lossimisandmed kalaliikide kaupa korrutatakse ametlike esmakokkuostuhindadega, saadud tulemust võrreldakse nimetatud kalendriaasta vähemalt poole aasta arvestusliku elatusmiinimumiga. Toetuse taotleja ja PRIA saab lossimisandmed ja ametlikud esmakokkuostuhinnad Põllumajandus- ja Toiduameti koduleheküljelt www.pta.agri.ee. Andmed arvestusliku elatusmiinimumi kohta leiab Statistikaameti koduleheküljelt www.stat.ee. Nõue ei laiene teistele tegevussuundadele.

Lõike 4 punktidega 1 ja 2 sätestatakse isikud, kes võivad toetust taotleda looduskeskkonna tingimuste parendamise tegevussuuna tegevuste elluviimise eest. Mittetulundusühingule ja sihtasutusele ei seata täiendavaid nõudeid liikmeskonna ja põhikirja kohta, kehtivad mittetulundusühingute seadusest tulenevad nõuded. Muudatus võrreldes EMKF-i perioodiga seisneb selles, et EMKVF-i perioodil ei nõuta enam eritingimusi MTÜ-de ja SA-de põhikirjadele.

Lõike 5 punktidega 1 ja 2 sätestatakse need isikud, kes võivad toetust taotleda kalandus- ja merendustraditsioonide edendamise tegevussuuna tegevuste elluviimise eest. Mittetulundusühingule ja sihtasutusele ei seata täiendavaid nõudeid liikmeskonna ja põhikirja kohta, kehtivad mittetulundusühingute seadusest tulenevad nõuded. Muudatus võrreldes EMKF-i perioodiga seisneb selles, et EMKVF-i perioodil ei nõuta enam eritingimusi MTÜ-de ja SA-de põhikirjadele.

Lõike 6 punktidega 1 ja 2 sätestatakse isikud, kes võivad toetust taotleda kalurite teadmiste ja oskuste edendamise tegevussuuna tegevuste elluviimise eest. Mittetulundusühingule ja sihtasutusele ei seata täiendavaid nõudeid liikmeskonna ja põhikirja kohta, kehtivad mittetulundusühingute seadusest tulenevad nõuded. Muudatus võrreldes EMKF-i perioodiga seisneb selles, et EMKVF-i perioodil ei nõuta enam eritingimusi MTÜ-de ja SA-de põhikirjadele.

Lõikega 7 sätestatakse, et kohalik tegevusrühm ei või § 26 lõigetes 2–7 nimetatud tegevuste elluviimiseks toetust taotleda. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060 artikkel 33 lõige 5 sätestab, et kohalik tegevusrühm võib olla toetusesaaja ning viia ellu tegevusi kooskõlas strateegiaga, eeldusel et ta tagab ülesannete lahususe põhimõtte austamise. Projektitoetuste kasutamise korral ei ole võimalik tagada kohaliku tegevusrühma ülesannete lahusust, sest kohalik tegevusrühm oleks korraka nii projektitoetuste taotleja, toetustaotluse hindaja ja hindamistulemuse kinnitaja kui ka hilisem toetuste taotluse elluviija.

Lõike 8 punktiga 1–10 sätestatakse nõuded projektitoetuse taotlejale. Näiteks sätestatakse, et ehitise ehitamise korral ehitusseaduse mõistes on ehitis ja sellealune maa taotleja omandis või on ehitisalusele maale seatud hoonestusõigus toetuse taotleja kasuks vähemalt viieks aastaks arvates PRIA poolt viimase toetusosa maksmisest.

Samuti peavad toetuse taotlejal olema vajalikud rahalised vahendid või finantsmehhanismid, et katta tegevus- ja hoolduskulud tegevuste puhul, mis hõlmavad taristuinvesteeringut või tootlikku investeeringut, et tagada investeeringute finantskestlikkus.

Punktiga 6 sätestatakse, et taotleja ja tema üle valitsevat mõju omav isik, kes tegeleb kalapüügiga merel või siseveekogul või vesiviljelustoodete tootmise, töötlemise, turustamise või hulgi- ja jaemüügiga, ei tohi olla toime pannud karistusseadustiku §-s 209, 209¹, 210, 389¹, 391 või 393 sätestatud süütegu, mis on seotud Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi või EMKVF-i toetusega seotud rikkumisega. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 artikkel 11 lõige 3 sätestab, et ilma et see piiraks rangemate riiklike õigusnormide kohaldamist, nagu on kokku lepitud asjaomase liikmesriigiga sõlmitud partnerluslepingus, ei ole käitaja esitatud toetustaotlus käesoleva artikli lõike 4 kohaselt kindlaks määratud ajavahemiku jooksul vastuvõetav, kui asjaomane pädev asutus on teinud lõpliku otsusega kindlaks, et käitaja on EMKF-i või EMKVF-i kontekstis toime pannud direktiivi (EL) 2017/1371 artiklis 3 määratletud pettuse. Nimetatud direktiivi artiklis 3 määratletud pettused on üle võetud karistusseadustikku ja kuna partnerluslepingus ei ole Eesti rangemate õigusnormide kohaldamise võimalust ette näinud, siis piirdubki siin lõikes sätestatud süütegude loetelu vaid nendega. Samuti on oluline tuvastada nimetatud süütegude puhul seos Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi või EMKVF-i toetusega seotud rikkumisega.

Uuena on EL tasandil (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 art 11 artikkel 5) ette nähtud ka siseveekogudel kalapüügiga tegelevate käitajate suhtes, kes on toime pannud Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi või EMKVF-i toetusega seotud rikkumisi, võimalus jätta

nende taotlus rahuldamata. Ehk siis siin punktis sätestatud nõude täitmist kontrollitakse nii merel kui ka siseveekogudel tegelevate isikute suhtes.

Punktiga 7 sätestatakse, et taotleja ja tema üle valitsevat mõju omav isik, kes tegeleb kalapüügiga merel või siseveekogudel või vesiviljelustoodete tootmise, töötlemise, turustamise või hulgi- ja jaemüügiga, ei tohi olla taotluse esitamise kuule vahetult eelnenud 36 kuu jooksul või Euroopa Liidu õigusaktides sätestatud tähtaja jooksul toime pannud kalapüügiseaduse § 75 lõikes 2 või 3, §-s 76, 77, 78 või 78¹, § 79 lõikes 2 või 3 või §-s 81, 85, 87 või 88 või karistusseadustiku §-s 279, 344 või 345 sätestatud süütegu, mida käsitatakse kalapüüginõude tõsise rikkumisena kalapüügiseaduse § 71 lõike 1 punkti 1 tähenduses. Komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2022/2181, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2021/1139 Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta seoses toetustaotluste vastuvõetamatuse alguskuupäevade ja ajavahemikega, artikkel 3 lõike 1 kohaselt on käitaja esitatud toetustaotlus kindlaks määratud ajavahemiku jooksul vastuvõetamatu, kui pädev asutus on kindlaks teinud, et taotluse esitanud käitaja on toime pannud nõukogu määruse (EÜ) nr 1005/2008 artikli 42 lõike 1 või nõukogu määruse (EÜ) nr 1224/2009 artikli 90 lõike 1 kohase tõsise rikkumise. Punktis 7 loetletud kalapüügiseaduse ja karistusseadustiku vastutussätted rikkumiste eest vastavad eelnimetatud EL-i määrustes nimetatud kalapüüginõuete rikkumistele. Seejuures peab Keskkonnaamet olema vastava rikkumise määratlenud tõsise rikkumisena määruse nõukogu määruse (EÜ) nr 1005/2008 artikli 3 lõikes 2 nimetatud kriteeriumite alusel, milleks on põhjustatud kahju, rikkumise ulatus, selle maksumus ja kordumine. Kui kalapüüginõuete rikkumine määratletakse tõsise rikkumisena tehakse karistusregistrisse märke, et tegemist on kalapüügiseaduse § 71 lõike 1 punkti 1 tähenduses kalapüüginõude tõsise rikkumisega. Kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 artikli 11 lõikega 5 võivad liikmesriigid kooskõlas riigisiseste õigusnormidega kohaldada taotluste vastuvõetamatuse ajavahemikku, mis on komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2022/2181 I lisas kehtestatud ajavahemikust pikem. Seejuures teatud rikkumiste korral sõltub toetuse taotluste vastuvõetamatuse periood isikule määratud rikkumispunktide arvust. Seejuures võivad liikmesriigid taotluste vastuvõetamatuse ajavahemikku kohaldada ka toetuse taotluste suhtes, mille on esitanud need siseveekogudel kalapüügiga tegelevad käitajad, kes on toime pannud riigisisestes õigusnormides määratletud raskeid rikkumisi, kuid rikkumispunktide arvestuse süsteem siseveekogudel kalapüügiga tegelevatele isikutele ei kohaldu. Võttes arvesse nõukogu määruse (EÜ) nr 1224/2009 artikli 90 lõikes 4 sätestatud, mille kohaselt juhul, kui kalalaevatunnistuse omanik ei soorita kolme aasta jooksul eelmise tõsise rikkumise kuupäevast veel ühte tõsist rikkumist, kustutatakse kalalaevatunnistusel kõik tõsiste rikkumiste eest määratud punktid, millest tulenevalt ja selleks, et tagada nii merel kui ka siseveekogudel kalapüügiga tegelevate isikute ühetaoline kohtlemine on eelnõus sätestatud, et taotleja ja tema üle valitsevat mõju omav isik ei tohi olla taotluse esitamise kuule vahetult eelnenud 36 kuu jooksul või Euroopa Liidu õigusaktides sätestatud tähtaja jooksul toime pannud kalapüüginõuete tõsist rikkumist.

Eelnõu §-ga 28 sätestatakse projektitoetuse abikõlblikud kulud

Lõikega 1 sätestatakse projektitoetuste taotluse abikõlblikud kulud. Abikõlblikud kulud peavad toetama EMKVF 2021–2027 rakenduskava ning kohaliku arengu strateegias püstitatud eesmärged. Kulud on abikõlblikud, kui need on otseselt seotud konkreetse projektitegevusega. Kõik kulud peavad järgima usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõtteid ja olema vabad huvide konfliktist. Kulu loetakse põhjendatuks, kui kulu on sobiv, vajalik ja tõhus ette nähtud eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks ning on tekkinud projekti abikõlblikkuse perioodil. Kulud peavad esile kutsuma muutuse taotleja majandustegevuses, näiteks suurenevad toetuse taotleja sissetulekud, võetakse kasutusele mingi uus majandustegevust mitmekesisust tegevus või arendatakse edasi olemasolevaid kõrvaltegevusi. Kulutuse tõhususe näitajad on näiteks ranna- ja sisevetepüügil kasutatavate sadamate kasutusaktiivsuse ja sadamates pakutavate teenuste mitmekesisuse suurenemine, kalade kudealade olukorra paranemine, liigilise mitmekesisuse tagamine rannikumeres ning üldise looduskeskkonna ja keskkonnavalase teadlikkuse paranemine. Abikõlblikud on kulutused, mis suurendavad kalandus- ja merendusala tegevuse populaarsust

ning aitavad kaasa kalandusalaste traditsioonide säilimisele rannapiirkondades ning suurendavad kalurite teadmisi ja oskusi ja aitavad kaluritel kasutusele võtta uusi tegevusalasid.

Lõikes 2 nimetatud taastuenergia kasutuselevõtmise kulud on abikõlblikud üksnes toetuse taotleja omatarbimise ulatuses. See tähendab, et investeeringuid toetatakse ainult selles energiatarbe ulatuses, mis kulub toetuse taotleja objekti käitamiseks. Omatarbe arvutamise alused on nimetatud punktides 1, 2 ja 3. Taastuenergia üksus võib olla suurem, kui taotleja omatarbeks on vajalik, kuid sellisel juhul arvestatakse taastuenergia tootmise üksuse ehitusmahust maha taotleja energia kasutuse omatarve ning toetust on võimalik anda ainult sellele osale projektist.

Lõikega 3 sätestatakse, kuidas arvutada taastuenergia tootmise üksuse suurus. Näiteks taotleja tarbimiskoha energiatarve on taotluse esitamisele eelneval aastal keskmiselt 20 000 kilovatti. Saadud tulemus jagatakse 1000-ga ($20\,000/1000 = 20$), ehk siis tootmisüksuse abikõlblik kulu saab olla 20 kilovati kohta.

Lõikega 4 sätestatakse abikõlblikud kulud taastuvast energiaallikast energia tootmiseks kasutatava seadme kasutuselevõtmiseks.

Punktis 1 nimetatud kulud hõlmavad energiatootmiseseadme projekteerimise, soetamise ja paigaldamise kulusid. Energiatootmiseseadme all võib mõista igasugust energiatootmiseseadet, millega toodetakse energiat taastuvast energiaallikast, näiteks päikeseenergia, tuuleenergia, hüdroenergia, biogaas jms. Taastuenergia lahenduste kasutuselevõtmist toetatakse üldreeglina kuludokumentide põhisel, välja arvatud päikeseenergia tootmiseks vajalikud lahendused, mida toetatakse ühikuhinna alusel lihtsustatud kulumeetodiga. Ühikuhinnad päikeseparkide rajamiseks on toodud määruse § 30 lõike 14 punktides 1–4. Ühikuhinnana kompenseeritavate tööde peamised kulukomponendid on kaabeldus, inverteerid, transformaatorid ja teised elektrisüsteemi komponendid (paneelid jms), võrguühenduse loomine, alusraamistiku rajamine, toetav taristu, projekti koostamine ja lõplik kooskõlastus. Ühikuhinna sisse on arvestatud nii materjalide kui tööjõu kulud. Ühikuhinna sisse ei ole arvestatud võrguga liitumise tasu. Päikeseparkide rajamisel tuleb arvestada, et projekteerime on arvestatud ühikuhinna sisse ning kuludokumentide põhisel päikeseparkide projekteerimist ei toetata. Projekteerimist reaalsete kulude alusel toetatakse teiste taastuenergia lahenduste kasutuselevõtmisel, mida ei toetata ühikuhinnana. Näiteks projekteerimiseks võib reaalsete kulude alusel toetust küsida tuuleenergia, hüdroenergia biogaas jms tootmisüksuse rajamisel.

Punktis 2 nimetatud kulud hõlmavad energiasalvestussüsteemi (akupank, hüdroalvesti jms) projekteerimist, soetamist ja paigaldamist, samuti energiatootmiseseadme võrguga liitumise tasu. Selles punktis tehtavad kulutusi kompenseeritakse ainult reaalsete kulude põhisel kuludokumentide alusel. Kulude tegemiseks tuleb korraldada ostumenetlus määruse § 31 või 32 alusel.

Lõike 5 punktidega 1–4 sätestatakse, mis võivad olla tegevuse osaks olevad ettevalmistavad tööd. Ettevalmistavate tööde toetamist võib taotleda kõikide tegevussuundade raames, kui see on asjakohane.

Lõike 6 punktidega 1–3 sätestatakse juhud, kui toetuse taotlejal tuleb esitada energiaaudit, kust on võimalik teada saada objekti energia omatarve. Energiaauditit ei ole vaja esitada, kui toetuse taotleja suudab tõendada objekti energiatarbe järgmiselt: andmed tarbimiskoha ühe aasta energiatarbe kohta on võimalik saada energiamüüja andmebaasidest või kui toetuse taotlejal on olemas ehitusprojekt, kus on märgitud rajatava ehitise energia tarbimise andmed. Energiaauditit ei ole vaja esitada ka juhul, kui objekti energiatarbimine on selgelt eristatav sellise muu objekti energiatarbimisest, mis saab energiat sama liitumispunkti kaudu. Näiteks tarbimispunktist saavad energiat laut ja külmhoone, investeeringu objektiks on taastuenergia seadme rajamine külmhoone käitamiseks. Kui külmhoone energiatarve on selgelt eristatav, siis energiaauditit vaja

ei ole. Kui külmhoone energiatarbe andmeid ei ole võimalik lauda energiatarbest eristada, tuleb külmhoonele koostada energiaaudit, et teada saada külmhoone aastane energiatarve.

Eelnõu §-ga 29 sätestatakse projektitoetuse mitteabikõlblikud kulud

Punktidega 1–26 sätestatakse mitteabikõlblikud kulud, kui viiakse ellu § 26 lõigetes 2–7 nimetatud tegevusi.

Punktiga 1 sätestatakse järgmised mitteabikõlblikud kulud:

- 1) laenuintress, välja arvatud toetuste (grantide) puhul, mis on antud intressitoetusena või tagatistasu toetusena;
- 2) maa ostusumma, mis moodustab rohkem kui 10% asjaomase tegevuse rahastamiskõlblikest kogukuludest; mahajäetud aladel ja varem tööstuslikus kasutuses olnud aladel, millel on hooned, on see piirmäär 15%; rahastamisvahendite puhul kohaldatakse neid protsendimäärasid vahendite lõplikule saajale tehtavate programmimaksete suhtes või tagatiste puhul laenusumma suhtes, millele tagatis on antud;
- 3) käibemaks, välja arvatud järgmistel juhtudel:
  - Tegevused, mille kogumaksumus on alla 5 000 000 euro (koos käibemaksuga).
  - Tegevused, mille kogumaksumus on vähemalt 5 000 000 eurot (koos käibemaksuga), kui see ei ole riigisiseste käibemaksualaste õigusaktide kohaselt tagasinõutav.

Punktiga 2 sätestatakse järgmised mitteabikõlblikud kulud:

- 1) tegevused, mis suurendavad kalalaeva püügivõimsust;
- 2) selliste seadmete soetamine, mis suurendavad kalalaeva võimekust leida kala;
- 3) kalalaevade ehitamine, soetamine või import;
- 4) uurimuslik kalapüük;
- 5) varude otsene taastasustamine, välja arvatud juhul, kui see on liidu õigusaktis sõnaselgelt sätestatud uuesti loodusesse laskmise meetmena või muu kaitsemeetmena või kui tegemist on eksperimentaalse taastasustamisega;
- 6) uute sadamate või uute oksjonihoonete ehitamine, välja arvatud uute lossimiskohtade ehitamine;
- 7) kalalaeva pea- või abimootori asendamine või moderniseerimine.

Punktiga 3 sätestatakse, et kulud, mis on tehtud enne toetuse taotluse esitamist kohalikule tegevusrühmale, on abikõlbmatud, välja arvatud ettevalmistava töö kulu.

Punktiga 4 sätestatakse, et abikõlbmatud on need ettevalmistava töö kulud mis on tehtud enne 1. jaanuari 2021 või millega ei kaasne investeeringut sama tegevuse raames. Näiteks investeeringuobjekti ehitusprojekt on valminud enne 1. jaanuari 2021 ja selle eest on ka tasutud, sellisel juhul ei ole kulude kompenseerimine ettevalmistava tööna õigustatud. Või kui koostatud on ehitusprojekt ja selle eest on ka tasutud peale 1. jaanuari 2021, kuid selle projekti alusel ei alustata hoone ehitamist, seega on abikõlbmatu ka ettevalmistavate tööde kompenseerimine.

Punktiga 5 sätestatud projekteerimisega seotud kulu ilma sama objekti ehitamiseta projekti raames. Projekteerimisega seotud kulu eraldiseisvana ja ainult ühe toetatava tegevusena ei ole abikõlblik. Projekteerimisega seotud kulu on abikõlblik ainult sel juhul, kui projekteeritakse ja ehitatakse projekteeritud objekt ühe ja sama projekti raames.

Punktiga 6 sätestatakse, et üldreeglina on erinevad liitumistasud mitteabikõlblikud, välja arvatud juhtudel kui need on otseselt seotud tegevuste elluviimisega. Näiteks, projekti eesmärgiks on tootmisüksuse rajamine, kus kasutatakse toidu käitlemiseks või muuks otstarbeks gaasi, siis sellisel juhul on liitumistasud gaasivõrguga abikõlblikud. Samuti on abikõlblik vee ja kanalisatsiooni võrguga liitumine, kui näiteks on tegemist uue hoomega millel neid liitumisi varem ei olnud ning vee ja kanalisatsioonivõrk on vajalikud objekti hilisemal sihipärasel käitamisel.

Punktiga 8 sätestatakse, et kulutused taotleja eluaseme parendamisele ei ole abikõlblikud. Juhul kui hoones, mille rekonstrueerimisele toetust taotletakse, asub ka taotlejale kuuluv eluruum, tuleb taotluses selgelt eristada teenuse pakkumiseks mõeldud ruumid ja taotleja kasutuses olevad eluruumid. Abikõlblike kulude hulka võib arvata ainult neid kulusid, mis tehakse teenuse pakkumiseks mõeldud ruumides. Juhul kui teostatavate tööde hulgas on tegevusi, mis hõlmavad kogu hoonet, näiteks katus, vundament, väline vooderdus, kanalisatsioon, veevarustus, elektripaigaldis jms, tuleb projekti abikõlblikest kuludest maha arvata taotleja eluruumi osakaal kogu hoonest. Näiteks taotletakse toetust hoone rekonstrueerimiseks, mille pindala on 250 m², taotleja kasutuses olev eluruumi pindala on 75 m². Võetakse suhtarv hoone kogupindalast, ehk 30% hoonest on kasutatav taotleja eluruumidena. Seega kogu hoonet hõlmavate tööde maksumusest lahutatakse 30% mis on projekti abikõlblik kulu, millest arvutatakse toetus taotlejale.

Punktiga 9 sätestatakse, et üldreeglina on projektitoetuse raames tööjõukulud abikõlbmatud, välja arvatud looduskeskkonna parendamise tegevussuunas tegevuste elluviimisel. Tööjõukulud peavad olema õigustatud ning hõlmama ainult selliseid tööjõukulusid mida tehakse projekti raames ja projekti elluviimiseks. Tavapäraste tööjõukulude kompenseerimine ei ole lubatud.

Punktiga 10 sätestatakse, et abikõlblik ei ole projektitoetuse taotlemise puhul toetuse taotleja tavapärane kulu. Tavapärane kulu on kulu, mida toetuse taotleja teeb nii ehk teisti olenemata toetuse kasutamisest. Mittetavapärane kulu on selline kulu, mis on otseselt seotud projektitoetuste taotluse raames elluviidavate tegevustega. Näiteks toetuse taotleja rendib ruume oma tavapäraseks tegevuseks, mis on abikõlbmatu. Kui toetuse taotleja rendib ruume selleks, et viia ellu projektitoetuste taotluses kirjeldatud tegevusi (korraldab seminari, koolitust) on ruumide rentimine abikõlblik.

Punktiga 11 sätestatakse, et abikõlbmatu on kasutatud asjade soetamise ja muuseumieksponaatide ostmise või rentimise kuld. EMKVF-i meetme on abikõlbmatud igasuguste kasutatud asjade soetamise kulud. Abikõlbmatu on ka muuseumieksponaadi ostmise kulu, näiteks kalapüügivahendid, paadid jms. Kulud, mis tehakse eksponaatide eksponeerimiseks on abikõlblikud, kui need on vajalikud projekti eesmärkide saavutamiseks. Näiteks ekspositsiooni kapid, riiulid, stendid, valgustus jms.

Punktiga 12 sätestatakse, et abikõlbmatu on kalalaeva soetamise või ehitamise kulu, sealhulgas ka mootori soetamise kulu kui see paigaldatakse kalalaevale. Soetatud seadmeid võib kasutada ainult teenuste osutamiseks, näiteks kalaturismiteenused. Soetatud alust või seadmeid ei või kasutada kutselisel kalapüügil ei merel ega ka sisevetel.

Punktiga 14 sätestatakse nõuded mootorratta, M- või N- kategooria sõiduki kohta. Abikõlblik on ainult sellise N- kategooria sõiduki ostmise või liisimise kulu, mis on tootja poolt valmistatud kuni kolme istekohaga ja mille kaubaruumi on tootja eraldanud istmekohtadest püsiva vaheseinaga. Nõuded loetakse täidetuks, kui esitatakse auto registreerimisel tüübikinnitus, kust on selgelt näha, kas tegu on komplektse autoga, mille komplekteerimise astmed on teostanud üks valmistaja Majandus- ja Kommunikatsiooniministri 3. juuni 2011. a määruse nr 37 „Auto, mootorratta, mopeedi ja nende haagiste tüübikinnituse, üksiksõiduki kinnituse ja ümberehituse tingimused, nõuded ja kord¹” § 2 punkt 8 mõistes. Sellise sõiduki varustamine jahutusseadmetega ja ümberehitamine isothermiliseks on abikõlblik kulu.

Punktiga 22 sätestatakse, et tulumaksuseaduse § 8 tähenduses seotud isikute vahel sõlmitud tehinguga kaasnev kulu on mitteabikõlblik. Seotud isikud on järgmised:

- 1) abikaasad, elukaaslased, või otse ja küljoones sugulased;
- 2) ühte kontserni kuuluvad äriühingud äriseadustiku § 6 tähenduses;
- 3) juriidiline või füüsiline isik, kellele kuulub vähemalt 10% selle juriidilise isiku aktsia- või osakapitalist, hääle koguarvust või kasumi saamise õigusest;

- 4) isikule kuulub koos teiste temaga seotud isikutega kokku üle 50% juriidilise isiku aktsia- või osakapitalist, häälte koguarvust või kasumi saamise õigusest;
- 5) juriidilised isikud, kelle aktsia- või osakapitalist, häälte koguarvust või kasumi saamise õigusest üle 50% kuulub ühele ja samale isikule või seotud isikutele;
- 6) isikud, kellele kuulub üle 25% ühe ja sama juriidilise isiku aktsia- või osakapitalist, häälte koguarvust või kasumi saamise õigusest;
- 7) juriidilised isikud, kelle juhatuse või juhatust asendava organi kõik liikmed on ühed ja samad isikud;
- 8) tööandja ja tema töötaja, töötaja abikaasa, elukaaslane või otsejoones sugulane;
- 9) isik on juriidilise isiku juhtimis- või kontrollorgani liige, juhtimis- või kontrollorgani liikme abikaasa või otsejoones sugulane.

Punktiga 23 sätestatakse, et energiaauditi koostamise kulu iseseisva tööna ei ole abikõlblik.

Punktiga 26 sätestatakse, et mitteabikõlblik on kulu, mis on toetatava tegevuse seisukohast põhjendamatu. Põhjendamatud on sellised kulud, mis ei ole otseselt seotud tegevuse eesmärgi saavutamiseega. Näiteks mittetulundusühing soovib korraldada ühekordse koolituse kaluritele nende digipädevuste parandamiseks, lisaks koolituse korraldamisele on projekti tegevuseks märgitud dataprojektori, arvuti, tarkvara jms soetamine. Sellisel juhul on tehniliste vahendite soetamine põhjendamatu ja ebaoluline, sest neid kasutatakse vaid ühe koolituse korraldamiseks, põhjendatud oleks tehniliste vahendite ja seadmete rentimine. Teise näitena võib tuua, et projekti tegevuseks on kormorani tõrje ning projekti käigus õlitatakse merelaidudel kormoranimune. Lisaks projekti tavapärastele kuludele soetatakse merekindel alus koos mootoriga. Sellisel juhul on merekindla paadi ja mootori soetamine põhjendamatu kulu, sest paadi rentimine koos mootoriga või siis teenuste ostmine meretranspordiks on võimalik ning märkimisväärselt odavam kui vahendite soetamine.

Võrreldes EMKF-i perioodiga on EMKVF-i perioodil loobutud ettevalmistava töö piiramisega maksimaalselt 12% projekti mahust. EMKVF-i perioodil ei piirata ettevalmistavate tööde mahtu üldse. Loobutud on taotlusdokumentide koostamise toetuse ülempiirist, sest taotlusdokumentide ettevalmistamist toetatakse ühikuhinna alusel, samuti on loobutud ehitusjärelvalve piiramisest 3% projekti mahust. EMKVF-i perioodil on taotlejatel lubatud toetust küsida väikelaeva, mootorite ja muude seadmete soetamiseks, kuid neid ei või kasutada kutseliseks kalapüügiks. EMKVF-i perioodil on keelatud kulutused kalade asustamiseks, sealhulgas eksperimentaalseks asustamiseks ja investeeringud vesiviljelusse.

Eelnõu §-ga 30 sätestatakse nõuded projektitoetuse maksimaalse suuruse ja määra ning toetuse vormi kohta

Lõikega 1 sätestatakse, et projektitoetuse saaja võib programmiperioodi jooksul saada projektitoetust kokku kuni 400 000 eurot. Konkurentsiseaduse § 2 tähenduses üksteisega valitseva mõju kaudu seotud isikud, kes tegutsevad samas kalanduspiirkonnas ja samas valdkonnas, ning äriseadustiku § 6 tähenduses kontserni moodustavad isikud loetakse üheks projektitoetuse saajaks. Piirang ei laiene kohalikele omavalitsusele ja kohaliku omavalitsuse asutusele.

Lõiked 2, 3 ja 4 reguleerivad olukordi, kui määruse alusel antav projektitoetus kvalifitseerub vähese tähtsusega abiks või grupierandina antavaks abiks, siis millised reeglid toetuse andmisel kohalduvad.

Lõike 5 punktidega 1–3 kehtestatakse maksimaalne toetusmäär vee-elusressursside töötlemise ja otseturustamise tegevussuunas. Kuna tegemist on väikesemahulise rannapüügi toetamisega, sest kalandusettevõtjad teevad investeeringuid peamiselt oma saagi väärindamiseks ja otseturustamiseks, on võimalik tegevussuunas kehtestada vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 lisa 3 real 7 nimetatud maksimaalselt 100% toetusmäär.

Lähtuvalt sellest kehtestatakse kalurite tulundusühistule toetuse määraks 80% abikõlblikest kuludest ning 70% abikõlblikest kuludest kui taotleja on mikroettevõtja, kes tegeleb väikesemahulise rannapüügiga ning kes omab kehtivat kaluri kalapüügi luba. Võrreldes EMKF-perioodiga on toetusmäärad kõrgemad, selle eesmärk on soodustada kalureid investeerima oma saakide väärindamisse ja otseturustamisse. Kalurite tulundusühistute toetamine kõrgema protsendiga aitab kaasa kalurite koondumisele tulundusühistutesse ning soodustab ettevõtjate omavahelist koostööd. Kui kaluri kalapüügiloale on kantud mutnik, pöörinoot, kaldanoot või muud veetavad püügivahendid, on toetuse määraks 50 % abikõlblikest kuludest, sest EU määrused ei võimalda maksta suuremat toetust, kui toetuse taotleja kasutab veetavaid püügivahendeid.

Lõike 6 punktidega 1–3 kehtestatakse maksimaalne toetuse määr sadamate taristu parendamise ja pakutavate teenuste mitmekesistamise tegevussuunas. Kui toetuse taotlejaks on kohaliku omavalitsuse üksus, kohaliku omavalitsuse üksuse asutus, mittetulundusühing või sihtasutus, mis on asutatud kohaliku omavalitsuse poolt ning kelle häälte koguarvust vähemalt 50% kuulub kohalikule omavalitsusele, rakendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 lisa 3 real 8 sätestatud eriülemmäära 100%. Maksimaalse toetusmäära rakendamine on põhjendatud, sest kohaliku omavalitsuse tehtud investeeringud on kasutatavad kõigile isikutele. Kui toetuse taotlejaks on mittetulundusühing või sihtasutus, on võimalik rakendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 lisa 3 real 14 sätestatud eriülemmäära. Lähtuvalt sadamatesse tehtavate investeeringute iseloomust on tegemist ühishuve teenivate investeeringutega, toetuse saaja on kollektiivne ning on tagatud üldsuse juurdepääs tegevuste tulemustele ning põhjendatud on tegevuste toetamine kuni 80% abikõlblike kulude maksumusest. Kui toetuse taotlejaks on ettevõtja, on võimalik kasutada Euroopa Parlamendi ja nõukogu (EL) 2021/1139 artikkel 41 lõikes 1 sätestatud abi ülemmäära, milleks on 50% abikõlblike kulude maksumusest.

Lõikega 7 kehtestatakse maksimaalne toetusmäär majandustegevuse mitmekesistamise tegevussuunas. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 artikkel 41 lõike 1 alusel saavad liikmesriigid kohaldada maksimaalset abi ülemmäära 50% abikõlblikest kuludest. Erandina võib abi maksimaalset ülemmäära suurendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 lisa 3 nimetatud eriülemmäärade puhul. Majandustegevuse mitmekesistamise tegevussuunas elluviidavate tegevuste toetamisel ei ole võimalik rakendada mitte ühtegi lisa 3 nimetatud eriülemmäära.

Lõikega 8 kehtestatakse maksimaalne toetusmäär looduskeskkonna tingimuste parendamise tegevussuunas. Tegevussuunas rakendatakse 100% toetust vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 artiklis 25 ja artikli 41 lõikes 1 ja lisa 3 real 10 sätestatule.

Lõikega 9 kehtestatakse maksimaalne toetusmäär kalandus- ja merendustraditsioonide edendamise tegevussuunas. Kui toetuse taotlejaks on kohaliku omavalitsuse üksus, kohaliku omavalitsuse üksuse asutus, mittetulundusühing või sihtasutus, mis on asutatud kohaliku omavalitsuse poolt ning kelle häälte koguarvust vähemalt 50% kuulub kohalikule omavalitsusele, on võimalik rakendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 lisa 3 real 8 sätestatud eriülemmäära 100%. Eelnõuga sätestatakse toetuse maksimaalseks määraks 90%. 90% toetusmäära rakendamine on põhjendatud, sest kohaliku omavalitsuse tehtud investeeringud on kasutatavad kõigile isikutele. Kui toetuse taotlejaks on mittetulundusühing või sihtasutus on võimalik rakendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 lisa 3 rida 13 alapunktides i ja ii sätestatud määra 100% abikõlblike kulude maksumusest. Eelnõuga sätestatakse toetuse määraks 90%. Mittetulundusühingute ja sihtasutuste tegevused kalandus- ja merendustraditsioonide edendamise tegevussuunas teenivad ühishuve ning alati on tegemist kollektiivse toetusesaajaga, seega on 90% rakendamine igati põhjendatud, samuti on mittetulundusühingutel ja sihtasutustel võimalik koguda omafinantseeringuks vajalikke vahendeid.

Lõike 10 punktidega 1 ja 2 kehtestatakse maksimaalsed toetuse määrad kalurite teadmiste ja oskuste edendamise tegevussuunas. Kui toetuse taotlejaks on mittetulundusühing või sihtasutus, on võimalik rakendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 lisa 3 rida 13 alapunktides i ja ii sätestatud eriülemäär 100 % abikõlblike kulude maksumusest. Mittetulundusühingute ja sihtasutuste tegevused kalurite teadmiste ja oskuste edendamise tegevussuunas teenivad ühishuve ning alati on tegemist kollektiivse toetusesaajaga, seega on eelnõuga kehtestatava 90% toetuse määra rakendamine mõistlik, sest teadmised on suunatud koolitavatele ning neilt omafinantseeringu kogumine on põhjendatud. Kui taotleja on mikroettevõtja, kes omab kehtivat kaluri kalapüügiluba, rakendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 artiklis 41 lõikes 1 sätestatud abi 50% ülemäär.

Lõikega 11 sätestatakse maksimaalne toetusmäär päikeseenergia lahenduste kasutuselevõtmisel. Toetus on 50% abikõlblikest kuludest olenemata sellest, millisest tegevussuunast toetust taotletakse. Sätestatakse toetuse vorm, millega toetatakse päikeseenergia kasutuselevõtmisega seotud kulutusi. Nimetatud energiatootmiseseadme projekteerimise, soetamise ja paigaldamise kulu toetatakse ühikuhinnana. Ühikuhinna arvutamisel on aluseks võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artikli 94 lõike 2 punkti a alapunktis ii nimetatud varasemat tegevust puudutavad kontrollitud andmetel põhinevat metoodikat.

Lõikega 12 sätestatakse ühikuhind taotluse dokumentide ettevalmistavateks töödeks. Ühikuhinna arvutamise metoodikas on juba arvesse võetud 50%-list toetusmäära ning ühikuhindadest täiendavalt toetust ei arvutata. Toetust makstakse summas 256 eurot ühe toetuse taotluse kohta lihtsustatud kulumeetodi alusel.

Lõikega 13 sätestatakse taastuvast energiaallikast energia tootmiseks kasutatava seadme kasutuselevõttuga seotud kulu ning taotluse koostamiseks tellitud töö ja teenuse ühikuhinna määramise viis.

Lõikega 14 sätestatakse päikeseenergia allikast elektrienergia tootmiseks kasutatava tootmiseseadme rajamise kulu ühikuhinnad tootmiseseadme võimsuse kohta.

Punktis 1 sätestatakse, et tootmiseseadme, mille tootmisvõimsus on alla 16 kilovatti (näiteks 15,99 kilovatti) rajamiseks antakse toetust maksimaalselt 560 eurot ühe toetuse taotleja poolt taotletud tootmisvõimsuse kilovati kohta.

Punktis 2 sätestatakse, et tootmiseseadme, mille tootmisvõimsus on vähemalt 16 kilovatti, kuid alla 50 kilovatti (näiteks 49,99 kilovatti) rajamiseks, antakse toetust maksimaalselt 516 eurot ühe toetuse taotleja poolt taotletud tootmisvõimsuse kilovati kohta.

Punktis 3 sätestatakse, et tootmiseseadme, mille tootmisvõimsus on vähemalt 50 kilovatti, kuid alla 200 kilovatti (näiteks 199,99 kilovatti) rajamiseks, antakse toetust maksimaalselt 497 eurot ühe toetuse taotleja poolt taotletud tootmisvõimsuse kilovati kohta.

Punktis 4 sätestatakse, et tootmiseseadme, mille tootmisvõimsus on vähemalt 200 kilovatti, rajamiseks, antakse toetust maksimaalselt 475 eurot ühe toetuse taotleja poolt taotletud tootmisvõimsuse kilovati kohta.

Lõikega 15 sätestatakse, et kohalik tegevusrühm võib oma kohaliku arengu strateegias ette näha maksimaalseid toetuse suuruseid tegevuste kaupa. Näiteks kehtestada maksimaalne toetuse summa sõidukite soetamise korral, või maksimaalne summa millega toetatakse sündmuse korraldamist (määrad ei või ületada määruses kehtestatud toetusmäärasid), kõik piirangud peavad olema kohaliku arengu strateegias põhjendatud ning kohaliku tegevusrühma üldkoosolekul läbi arutatud. Kohalikud tegevusrühmad ei või kehtestada täiendavaid nõudmisi toetuse taotlejatele või reguleerida oma kohaliku arengu strateegias abikõlblike kulusid.

Eelnõu §-ga 31 sätestatakse nõuded ostumenetlusele

Lõigetega 1–9 sätestatakse tingimused, mille alusel peab toetuse taotleja korraldama ostumenetluse, et välja selgitada toetatava tegevuse raames elluviidava töö või teenuse või soetatava vara mõistlik maksumus.

Lõikega 2 sätestatakse piir, mille puhul peab toetuse taotleja kavandatava töö või teenuse või soetatava vara hankimiseks võtma vähemalt kolm võrreldavat hinnapakumust. Hinnapakumuse saamiseks peab toetuse taotleja esitama ettevõtjale pakkumiskutse, kus on kirjeldatud millist tööd, teenust või vara soovitakse. Pakkumiskutsed, mis konkureerivatele ettevõtjatele esitatakse peavad olema identsed ning pakkumiskutsete esitamine peab olema tõendatud, näiteks: pakkumiskutsele on lisatud e-kiri, millega kutse on saadetud. Saadud pakkumused peavad olema võrreldavad ja vastama pakkumiskutses kirjeldatud tööle, teenusele või kaubale. Saadud pakkumused peavad olema tõendatud, näiteks: hinnapakumused on allkirjastatud (digitaalse või omakäelise allkirjaga), või on pakkumusele lisatud pakkumuse saamist tõendav dokument, näiteks: koopia e-kirjast, millega hinnapakumuse saadi, või mõni muu dokument, mis tõendab pakkumuse saamist.

Lõikega 3 sätestatakse, et toetuse taotleja võib küsida alla kolme hinnapakumuse, kui kolme hinnapakumuse küsimine ei ole objektiivselt võimalik. Näiteks kui tegevuseks on osalemine messil ja messi pinda on võimalik rentida ainult ühelt ettevõtelt, kes on messi korraldaja, siis sellisel juhul on alla kolme pakkumuse küsimine igati põhjendatud.

Lõikega 4 sätestatakse tingimused hinnapakumusele.

Lõike 5 punktidega 1–5 sätestatakse tingimused millele peab vastama hinnapakumuse juhul kui tellitava töö või teenuse sisuks on ehitamine. Punktides 1–5 nimetatud andmed tuleb täiendavalt lisada lõikes 4 sätestatud andmetele.

Lõikega 6 sätestatakse, et ehitustegevusega seotud hinnaproгноoside ja hinnapakumuse saamiseks tuleb kasutada PRIA poolt koostatud vorme, mis on leitavad PRIA veebilehel.

Lõikega 8 sätestatakse, et kui tegevus kvalifitseerub riigiabi, siis ei või tegevusega alustada, sealhulgas sellega siduvaid kohutusi ei tohi olla võetud ning toetatava tegevuse elluviimist tõendavad dokumendid ei või olla väljastatud varem kui taotluse esitamise päevale järgneval päeval, välja arvatud ettevalmistav töö. Taotlusdokumentide esitamise päevaks loetakse kuupäev millal dokumendid esitati kohalikule tegevusrühmale läbi PRIA e-teenuste keskkonna.

Lõikega 9 sätestatakse, et projektitoetuse taotleja ei või lõikes 2 sätestatud nõude eiramiseks jaotada osadeks toetatava tegevuse raames tellitavat tööd või teenust või soetatavat vara, mis on funktsionaalselt koos toimiv või vajalik sama eesmärgi saavutamiseks. Hankija võib jaotada hanke osadeks, kui see on objektiivsetel põhjustel õigustatud.

Eelnõu §-ga 32 sätestatakse nõuded riigihangete registris tehtava ostumenetluse kohta

Lõikega 1 sätestatakse, et kui kavandatava töö, teenuse või kauba käibemaksuta maksumus on 60 000 eurot või sellest suurem tuleb ostumenetlus läbi viia elektrooniliselt riigihangete registris olenemata sellest, et toetuse taotleja ei ole hanke kohuslane riigihangete seaduse mõistes. Hanke läbiviimiseks kasutab toetuse taotleja menetlusliiki „toetuse saaja ost“ ja hankija alaliiki „toetuse saaja, kes ei ole hankija RHS-i tähenduses“. Hanke võib läbi viia ka peale PRIA toetusotsuse saamist, sellisel juhul esitab toetuse saaja toetatava tegevuse eelarve. Ostumenetluse riigihangete registris elektrooniliselt läbiviimise nõude eesmärk on tagada avalike vahendite kasutamine konkurentsi tingimustel ja ühiste ühiskondlike eesmärkide tulemuslikum toetamine. Seega on oluline lähendada RHS-i tähenduses hankijatele ja RHS-i tähenduses mittehankijatele seatud nõudeid, et võimalikult avatult ja läbipaistvalt läbi viia toetusega hüvitatavate kulude tegemise

aluseks olevaid hankeid või oste. Analoogset ostumenetlust rakendatakse Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruses nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“.

Lõikega 2 sätestatakse, et juhul kui projektitoetuse taotleja korraldab ostumenetluse pärast taotluse esitamist, tuleb esitada toetuse taotlemisel prognoos. Prognoosis tuleb selgelt tõendada, millisel teel töö, teenuse või kauba hind saadi. Tõendiks võib olla näiteks hinnapakkumus, e-poe väljavõte, eksperthinnang, hinnakiri, informatsioon teenust või kaupa pakkuva ettevõtte koduleheküljelt. Lisatud informatsioon peab olema kontrollitav ja taasesitatav.

Lõike 3 punktidega 1–3 sätestatakse tingimused ehitustööde maksumuse prognoosile.

Lõike 4 punktidega 1–7 sätestatakse tingimused ostumenetluse korraldamisele riigihangete registris.

Lõikega 5 sätestatakse nõuded hinnapakkumusele.

Lõike 6 punktidega 1–5 sätestatakse tingimused, millele peab vastama hinnapakkumus juhul kui tellitava töö või teenuse sisuks on ehitamine. Punktides 1–5 nimetatud andmed tuleb täiendavalt lisada lõikes 5 sätestatud andmetele.

Lõikega 7 sätestatakse, et taotleja ei või jaotada riigihangete keskkonnas teostatavat hanget osadeks eesmärgiga eirata hanke teostamiseks kehtestatud korda või nõudeid, eriti kui hankelepingu esemeks on funktsionaalselt koos toimivad või sama eesmärgi saavutamiseks vajalikud asjad, teenused või ehitustööd. Hankija võib jaotada riigihangete keskkonnas teostatava hanke osadeks, kui see on objektiivsetel põhjustel õigustatud.

Lõikega 8 sätestatakse, et kui tegevus kvalifitseerub riigiabiks ei või tegevusega alustada, sealhulgas sellega siduvaid kohutusi ei tohi olla võetud ning toetatava tegevuse elluviimist tõendavad dokumendid ei või olla väljastatud, varem kui taotluse esitamise päevale järgneval päeval, välja arvatud ettevalmistav töö. Taotlusdokumentide esitamise päevaks loetakse kuupäev millal dokumendid esitati kohalikule tegevusrühmale läbi PRIA e-teenuste keskkonna.

Lõikega 9 sätestatakse, et lõigetes 1–8 nimetatud nõuded kohalduvad neile toetuse taotlejatele, kelle suhtes ei kohaldata riigihangete seaduses sätestatud nõudeid. Toetuse taotlejad, kelle suhtes kohalduvad riigihangete seadusest tulenevad nõuded, korraldavad oma ostumenetlused vastavalt riigihangete seadusele. Kaupade, teenuste ja tööde mille hind jääb alla riigihangete piirmäära hankimise korral, juhinduvad hankijad oma hankekordadest.

Võrreldes EMKF-i perioodiga nõutakse ostumenetluse korraldamist riigihangete registris ka nendelt toetuse taotlejatelt, kes ei ole riigihanke kohuslased riigihangete seaduse mõistes, juhul kui soetatava vara või teenuse maht on 60 000 eurot või sellest suurem. Nõude kehtestamise eesmärgiks on tagada avalike vahendite kasutamine konkurentsi tingimustel ja ühiste ühiskondlike eesmärkide tulemuslikum toetamine. Seega on oluline lähendada RHS-i tähenduses hankijatele ja RHS-i tähenduses mittehankijatele seatud nõudeid, et võimalikult avatult ja läbipaistvalt läbi viia toetusega hüvitatavate kulude tegemise aluseks olevaid hankeid või oste.

Eelnõu §-ga 33 sätestatakse nõuded projektitoetuse taotluse esitamise kohta

Lõike 1 punktidega 1–11 sätestatakse andmed ja dokumendid, mida projektitoetuse taotleja peab esitama kohalikule tegevusrühmale läbi PRIA e-teenuste keskkonna juhul kui viiakse ellu § 26 lõigetes 2–7 nimetatud tegevusi.

Lõikes 2 sätestatakse, et kui projektitoetust taotletakse sadamate taristu parendamise ja pakutavate teenuste mitmekesistamise tegevussuuna tegevuse elluviimiseks, esitatakse lisaks lõikes 1 nimetatud andmetele ja dokumentidele komisjoni määruse (EL) nr 651/2014 artikli 56b lõike 4 või artikli 56c lõike 4 kohane prognoos, kui antav toetus liigitub horisontaalse grupierandina antavaks abiks. Viidatud sätetes on nii meresadamatele kui ka siseveesadamatele antava abi puhul oluline see, et abisumma ei tohi ületada abikõlblike kulude ja investeeringu või süvendamise tegevuskasumi vahet. Tegevuskasum tuleb rahastamiskõlblikest kuludest maha arvata eelnevalt asjakohaste prognooside alusel või tagasinõudmise mehhanismi kaudu.

Lõikega 3 sätestatakse, et juhul kui taotletakse toetust looduskeskkonna tingimuste parendamise tegevussuuna elluviimiseks ning tegevusel on mõju keskkonnale, tuleb eelnevalt konsulteerida Keskkonnaametiga. **Punktiga 1** sätestatakse, et kudealade taastamise tegevuste korral on kohustuslik avalik-õigusliku ülikooli kalabioloogia või kalanduse teadusalal töötava teaduskraadiga teadustöötaja arvamus. Arvamus tuleb küsida olenemata sellest, kas kudealade taastamise projekt viiakse ellu siseveekogul või meres, samuti on vajalik Keskkonnaameti arvamus. **Punktiga 2** sätestatakse, et looduskeskkonna tingimuste parendamise tegevussuuna tegevuse elluviimisel tuleb esitada PRIA-le Keskkonnaameti hinnang kavandatava töö ja keskkonnamõju algatamise vajalikkuse kohta. Hinnangu andmisel lähtub Keskkonnaamet kehtivatest õigusaktidest ning kus asjakohane võtab arvesse ka perioodiks 2022 – 2027 kinnitatud veemajanduskavasid. **Punktiga 3** sätestatakse, et kui tegevused viiakse ellu maaparandussüsteemi eesvoolu loetelusse kantud jõel või ojal on kohustuslik võtta tegevusteks kooskõlastus Põllumajandus- ja Toiduametilt. Samuti on kohustuslik maaomaniku luba.

Eelnõu §-ga 34 sätestatakse kohalikus tegevusrühmas projektitoetuse taotluse menetlemise nõuded

Lõigetega 1–3 sätestatakse, et kohalik tegevusrühm kontrollib taotluse ja toetatava tegevuse vastavust kohaliku arengu strateegiale. Kohalik tegevusrühm võtab vastu talle esitatud projektitoetuse taotluse sõltumata selle puudustest. Kui koos projektitoetuse taotlusega ei ole esitatud kõiki andmeid ja dokumente, mis on vajalikud KTKS-i § 48 lõikes 1 punktides 2 ja 3 sätestatud ülesande täitmiseks, nõuab kohalik tegevusrühm vajalike andmete ja dokumentide esitamist. Projektitoetuse taotlust, millega on esitatud kõik KTKS-i § 48 lõikes 1 punktis 4 sätestatud ülesande täitmiseks vajalikud andmed ja dokumendid, hindab hindamiskomisjon asjakohaste hindamiskriteeriumite alusel ning lähtudes projektitoetuse taotluste menetlemise ja hindamise korrast. Milliseid täiendavaid teabe saamise viise taotluste hindamisel kasutatakse, sätestatakse projektide hindamise korrast. Näiteks projektialade külastamine, toetuse taotlejate kutsumine hindamiskomisjoni koosolekule jms.

Lõikega 4 sätestatakse, et kohaliku tegevusrühma juhatus kontrollib, kas projektide hindamine on läbi viidud kooskõlas projektide hindamiskorras sätestatule ning esitab hindamiskomisjoni poolt kinnitatud projektide paremusjärjestuse üldkoosolekule kinnitamiseks. Kohaliku tegevusrühma juhatus ei või sekkuda sisulisse projektide hindamisse.

Lõikega 5 sätestatakse, et kohalik tegevusrühm esitab vähemalt kümme tööpäeva enne üldkoosoleku toimumist ühingu liikmetele hindamistulemuste kokkuvõtte, kus on toodud kokkuvõtlikult hindamiskomisjoni liikmete kaalutlused, miks üks või teine hinne projektitoetuse taotlusele pandi, samuti projektitoetuse taotluse koondhinne ja koht paremusjärjestuses. Hindamistulemuste kokkuvõtte peab olema anonüümne ning koostatud sellisel põhimõttel, et ei oleks võimalik tuvastada konkreetse hindaja kaalutlusi. Hindamistulemuste kokkuvõtet ei pea panema kohaliku tegevusrühma veebilehele, vaid võib saata ühingu liikmetele e-postiga või mõnel muul ühingu liikmele sobival moel.

Lõikega 6 sätestatakse, et kohalik tegevusrühm esitab PRIA-le kõik talle esitatud projektitoetuse taotlused, koos talle esitatud dokumentidega, sealhulgas ka need projektitoetuste taotlused mida

ei hinnatud, koos märkuste või selgitusega miks projektitoetuste taotluste ei hinnatud. PRIA jätab projektitoetuse taotluse läbi vaatamata ilma puuduste kõrvaldamiseks tähtaega määramata.

Lõike 7 punktidega 1–3 sätestatakse dokumendid, mille peab kohalik tegevusrühm PRIA-le esitama koos projektitoetuste taotlustega.

Lõikega 8 sätestatakse, et 2027. aastal esitatud projektitoetuste taotlused ja paremusjärjestuse esitab kohalik tegevusrühm PRIA-le hiljemalt 30. juuniks 2027 ning peale 30. juunit 2027-ndal aastal projektitoetuste taotluste voorusid korraldada ei saa. 2027. aastal toimub kohalike strateegiate rakendamise vahehindamine ning selleks ajaks projektitoetusteks jagamata jäänud vahendid määratakse kohalikele tegevusrühmale tagasi või mitte, olenevalt vahehindamise tulemustest. Samuti hinnatakse vahehindamisega, millistele kohalikele tegevusrühmadele on võimalik määrata seni määramata lisavahendeid 2% ulatuses meetme kogueelarvest. 2029. aastal toimuva projektitoetuste taotlused ja projektide paremusjärjestuse peab kohalik tegevusrühm esitama PRIA-le hiljemalt 30. märtsiks 2029, vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artiklis 63 lõikes 2 sätestatule, peavad olema programmi raames teostatavad tegevused lõpetatud, sealhulgas peavad kuludokumendid olema vahendusasutusele esitatud hiljemalt 31. detsembriks 2029. a. Juhul kui kohalikud tegevusrühmad esitavad tegevuste paremusjärjestuse PRIA-le 30. juuniks 2029, millele lisandub 50 tööpäeva, mille jooksul PRIA peab tegema otsuse toetuse määramise või määramata jätmise kohta, jääb toetuse saajatel tegevuste elluviimiseks arvestuslikult 3 kuud. Seega tekib väga suur risk, et tegevusi ei viida korrektselt ellu ja vahendid jäävad kasutamata.

Eelnõu §-ga 35 sätestatakse nõuded projektitoetuse taotluse rahuldamise ja rahuldamata jätmise kohta

Lõikega 1 sätestatakse, et PRIA kontrollib projektitoetuse taotluses esitatud andmete õigsust ja projektitoetuse saamise nõuetele vastavust, lähtudes kalandusturu korraldamise seaduse §-st 43 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 artikli 11 lõikest 6.

Lõikega 2 sätestatakse, et PRIA teeb projektitoetuste rahuldamise otsuse lähtuvalt kohaliku tegevusrühma esitatud projektide paremusjärjestusest ning rahuldab hindamistulemuste alusel moodustatud taotluste paremusjärjestusse seatud parimad taotlused.

Lõikega 3 sätestatakse projektitoetuste rahuldamata jätmise alused. Kui projektitoetust ei ole võimalik määrata taotluses sisalduvate mitteabikõlblike kulude tõttu, võib toetuse summat vähendada tingimusel, et viiakse ellu taotluses kavandatud tegevused ja saavutatakse toetuse andmise eesmärgid. Kui taotleja ei ole nõus toetuse summa vähendamisega, tehakse taotluse rahuldamata jätmise otsus. Üldreeglina tuleb projektide vähendamisel konsulteerida kohaliku tegevusrühmaga ning võimalusel võtta arvesse nende seisukohtasid.

Lõikega 4 sätestatakse tähtaeg, mille jooksul peab PRIA tegema taotluste rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse. 50 tööpäeva hakatakse lugema sellest kuupäevast, millal kohalik tegevusrühm esitas PRIA-le projektitoetuste taotluste tegevusrühma üldkoosoleku poolt kinnitatud paremusjärjestuse ja muud asjakohased dokumendid.

Eelnõu §-ga 36 sätestatakse projektitoetuse saaja kohustused ja toetatava tegevuse elluviimise tingimused

Lõike 1 punktidega 1–10 sätestatakse projektitoetuse saaja kohustused. **Punktiga 1** sätestatakse, et toetatav tegevus peab olema ellu viidud toetuse määramise otsuses nimetatud tähtpäevaks, ent hiljemalt kahe aasta pärast arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest, sealhulgas peab selle aja jooksul PRIA-le esitama kõik kuludokumendid. Juhul kui toetatavate tegevuste tähtaega on pikendatud ei või tegevuste elluviimise tähtpäev olla hilisem tähtaeg kui Euroopa

Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artiklis 63 lõikes 2 sätestatud 31. detsember 2029.

Lõike 2 punktidega 1–3 sätestatakse tingimused, mis peavad olema projektitoetuse saajal täidetud kui objekti sihipärase kasutamise eelduseks on erinevad ehitus, kasutus või muud seaduste ja määrustega nõutud load. **Punktiga 1** sätestatakse, et juhul kui tegevuseks on ehitamine ehituseadustiku mõistes esitab toetuse saaja koos esimese maksetaotlusega nõuetekohase ehitusloa või ehitusteatise. Võrreldes EMKF-i perioodiga ei nõuta ehitusluba või ehitusteatist toetuse taotluse esitamisel, sest ehitusloa või ehitusteatise nõudmine taotluse esitamisel on liigne halduskoormus taotlejale. Taotluse esitamine ei ole garantii, et toetust ka saadakse ning pingutused ehitusloa või ehitusteatise saamiseks võivad osutuda asjatuks. **Punktiga 2** sätestatakse, et hiljemalt viimase maksetaotluse esitamise ajaks on ehitisel olemas kasutusluba või kasutusteatis, kui see on ehituseadustiku alusel nõutav. Ilma ehitusloa või ehitusteatiseta viimast toetusosa välja ei maksta. Kasutusluba või kasutusteatis on üks investeringu elluviimist tõendav dokument. **Punktiga 3** sätestatakse, et hiljemalt viimase maksetaotluse esitamise ajaks on toetuse saajale antud tegevusluba või esitatud majandustegevusteade, kui see on nõutud teiste valdkondlike seaduste alusel. Näiteks toidukäitlemise luba, teavitus kodus toidu valmistamiseks, luba toidu transpordiks, aktsiisilao luba jms.

Lõikega 3 sätestatakse, et kui projektitoetust antakse kalasadama taristu parendamiseks ja sadamas pakutavate teenuste mitmekesistamiseks, võib toetuse saaja kehtestada sadama kasutamiseks oma tingimused, kuid need ei tohi olla diskrimineerivad. Näiteks on diskrimineeriv kui sadamat ei lubata kasutada harrastuskalapüüdjalatel või kohalikel elanikel, või kehtestatakse neile väga erinevad tasud sadamateenuste kasutamisel. Samuti on diskrimineeriv olukord, kui sadam on täielikult suletud ning teenuseid saab kasutada ainult kitsas ring isikuid või kui sadama kasutamiseks seatakse põhjendamatuid piiranguid kohalikele kaluritele ning eelistatakse muid gruppe või on sadama kasutamine kaluritele muudetud väga ebamugavaks. Kui sadamal puudub kasutamise kord või korrektne hinnakiri või kui sadama kasutamise tasud on võrreldes teiste sarnaste sadamatega põhjendamatult kõrged, siis ka need asjaolud liigituvad diskrimineerivate tingimuste alla.

Lõikega 4 sätestatakse, et projektitoetuse abil soetatud või ehitatud laeva, sealhulgas laeva seadmeid (mootor jms) ei või kasutada kutseliseks kalapüügiks ei sisevetel ega merel.

Lõikega 5 sätestatakse, et tegevus viiakse ellu selles tegevuspiirkonnas, millele kohalikule tegevusrühmale projektitoetuse taotlus esitati. Juhul kui toetatav tegevus panustab mõne teise tegevusrühma strateegilistesse eesmärkidesse ja tegevuse eesmärk ja ulatus on laiem kui üks tegevuspiirkond, võib tegevust ellu viia ka teistes tegevuspiirkondades, näiteks otseturustamisega seotud tegevused, looduskeskkonna parendamisega seotud tegevused, koolitused, sündmused jms.

Lõikega 6 sätestatakse, et kalandus- ja merendustraditsioonide edendamise tegevussuuna raames soetatud, renoveeritud või ehitatud vara, peab olema avalikus kasutuses tasuta kättesaamiseks vähemalt viis aastal peale PRIA poolt viimase toetusosa maksmist. Näiteks renoveeritud lautrikohad, puhkealad jms peavad olema tasuta kasutatavad. Tasu võib küsida vaid täiendavate teenuste eest, mida osutatakse, samuti võib vajadusel kehtestada piiranguid, kui need on vajalikud vara säilimise tagamises. Piirangud peavad olema põhjendatud ja mittediskrimineerivad, samuti peavad võimalikud piirangud olema selgelt ja arusaadavalt kirjeldatud. Tasuliste meeelahutusürituste korral võib küsida külastajatelt näiteks piletitasu, sündmuse korraldamise omafinantseeringu katmiseks.

Lõikega 7 sätestatakse, et toetatakse vaid neid koolitusi, mille on läbi viinud täienduskoolituse asutuse pidaja täiskasvanute koolituse seaduse tähenduses. Nõue kehtestatakse eelkõige selleks, et tagada koolituse kvaliteet, koolitaja kogemus ja asjatundlikkus.

Lõikega 8 sätestatakse, et tegevusi ei toetata riikliku tähtsusega kudealal, sest riikliku tähtsusega kudealade korrastamine ja taastamine viiakse ellu muude meetmete kaasabil. Riiklikud ja kohaliku tähtsusega kalade kudealad on kirjeldatud Keskkonnainvesteeringute Keskuse 2016. a tellitud Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituudi koostatud uuringus „Siirde-, poolsiirde- ja mageveeliste kalaliikide koelmualade taastamise programm 2017 – 2023 (perspektiiviga 2027)“. Riiklikult koordineeritud koelmualade taastamistööd on sama uuringu lisa 1 märgitud I prioriteediga. Sinna alla kuuluvad tööd, mis on suuremahulised ja omavad majanduslikult oluliste liikide jaoks ühest kalanduspiirkonnast laiemat positiivset mõju. Uuring ja uuringu lisa 1 on leitav Kliimaministeeriumi veebilehelt <https://kliimaministeerium.ee/elurikkus-keskkonnakaitse/kalandus>.

Lõikega 9 sätestatakse, et Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ning PRIA võivad esitada nõudeid lisateabe saamiseks, kui see on vajalik Euroopa Liidu õigusaktides sätestatud kohutuste täitmiseks. Näiteks Euroopa Komisjoni või Euroopa Kontrollikoja auditite läbiviimine, samuti Eesti Riigikontrolli auditite läbiviimine.

Võrreldes EMKF-i perioodiga on loobutud nõudest, et toetuse saaja peab oleme tegevuse ellu viinud 10% ulatuses 9 kuu jooksul toetuse määramise kuupäevast arvates. Nõue ei andnud EMKF-i perioodil soovitud tulemust, EMKVF-i perioodil on võimalik toetuse saajal ise määrata tähtaeg, mille jooksul tegevused ellu viiakse (tähtaeg ei või olla pikem kui 2 aastat arvates toetuse määramisest PRIA poolt). Muudatus võimaldab toetuse saajal oma tegevusi planeerida ning suurendab toetuse saaja vastutust tegevuste elluviimisel. EMKF-i perioodil kehtestati äriühingutest ja FIE-dest toetuse saajale nõue, et kahe aasta jooksul arvates tegevuste elluviimisest peavad toetuse saajad saavutama vähemalt 10% müügitulu kasvu sellel tegevusalal, mille arendamiseks toetust anti. EMKVF-i perioodil on sellest nõudest loobutud, sest tegemist on ettepoole suunatud nõudega, mille täitmine ei ole seotud ainult toetuse saamisega.

Eelnõu kaheksas peatükk sätestab nõuded tegevuse rahastamisele enne kulude tegemist

Eelnõu §-ga 37 sätestatakse nõuded projektitoetuse saaja tegevuse rahastamisele enne kulude tegemist

Lõikega 1 sätestatakse, et § 26 lõigetes 2–7 nimetatud tegevuse elluviimist võib KTKS-i § 54 kohaselt rahastada riigieelarvelistest vahenditest enne töö, teenuse või vara soetamise eest tasumist, kui projektitoetuse saaja on piisavalt usaldusväärne ning töö või teenus on lõpetatud või vara on üle antud ning projektitoetuse saaja on need vastu võtnud ja tasunud nende eest vähemalt omafinantseeringuga võrdse summa.

Lõikega 2 sätestatakse nõuded andmete kohta mida toetuse taotleja peab PRIA-le esitama, kui ta soovib kasutada tegevuse rahastamist enne kulude tegemist.

Lõikega 3 sätestatakse tähtaeg, mille jooksul PRIA peab tegema tegevuse elluviimise rahastamise otsuse.

Lõikega 4 sätestatakse tähtaeg, mille jooksul peab toetuse taotleja tasuma kulude eest, mida rahastati enne kulude tegemist ning esitama PRIA-le vastavad dokumendid.

Eelnõu §-ga 38 sätestatakse nõuded kohaliku tegevusrühma toetuse saaja tegevuse rahastamisele enne kulude tegemist

Lõikega 1 sätestatakse maksimaalne summa mida kohalik tegevusrühm võib perioodil 2023 – 2027 kasutada tegevusrühma tegevuste rahastamiseks enne kulude tegemist. Toetus antakse riigieelarvelistest vahenditest.

Lõikega 2 sätestatakse tingimused taotlusele, mille peab kohalik tegevusrühm esitama PRIA-le.

Lõikega 3 sätestatakse, et toetus makstakse vaid nendele kohalikele tegevusrühmadele, kelle kohaliku arengu strateegia on kinnitatud ning kellele on ministri käskkirjaga määratud vahendid strateegia rakendamiseks ning kellele PRIA on määranud tegevusrühma toetuse.

Lõikega 4 sätestatakse tähtaeg, mille jooksul PRIA peab tegema otsuse rahastada või mitte kohaliku tegevusrühma tegevuse elluviimist enne kulude tegemist.

Lõikega 5 sätestatakse, et toetus tasaarveldatakse põhimõttel 40% tasaarvelduseks ja 60% makstakse kohalikule tegevusrühmale välja. Skeem tagab, et kohalik tegevusrühm saab takistusteta tegutseda, samal ajal tagastatakse riigieelarvelised vahendid.

Suurimaks muudatuseks võrreldes EMKF-i perioodiga on see, et EMKVF-i perioodil tasaarveldatakse kohalikule tegevusrühmale § 38 alusel makstud toetust tegevusrühmale makstavast summast proportsionaalselt. See on tingitud sellest, et EMKVF perioodil ei esita kohalik tegevusrühm PRIA-le kuludokumente ning tegevusrühma toetus makstakse välja ühikuhinna alusel. EMKF-i perioodil esitasid kohalikud tegevusrühmad PRIA-le kuludokumendid, mille alusel tasaarveldati toetus enne kulude tegemist konkreetseks kuupäevaks.

Eelnõu üheksas peatükk sätestab nõuded toetuse maksmise tingimusele ja korrale

Eelnõu §-ga 39 sätestatakse nõuded toetuse maksmise tingimuse ja korra kohta

Lõikega 1 sätestatakse, et kohaliku arengu strateegia koostamise toetus makstakse välja kui taotluse esitanud mittetulundusühing vastab kohaliku tegevusrühma nõuetele ja on PRIA-le esitanud nõuetele vastava kohaliku arengu strateegia ja maksetaotluse. Toetus summas 31 821 eurot makstakse välja ühekordselt kohaliku arengu strateegia koostamise toetamiseks. Toetust makstakse KTKS-i § 53 lõike 1 alusel.

Lõikega 2 sätestatakse, et kohaliku tegevusrühma toetust makstakse vastavalt kohaliku tegevusrühma soovile. Kohalik tegevusrühm peab esitama PRIA-le maksetaotluse, mis praktikas piirdub vaid sooviavaldusega toetus välja maksta. Tegevusrühmadele, kelle eelarve on üle 2 miljoni euro, makstakse toetust 0,2 eurot iga projektitoetuse taotlejale välja makstud toetuse euro kohta. Tegevusrühmadele, kelle eelarve on alla 2 miljoni euro, makstakse toetust 0,25 eurot iga projektitoetuse taotlejale välja makstud toetuse euro kohta. Näiteks liidetakse kohaliku tegevusrühma ettepanekul toetuse saanud taotlejatele välja makstud toetuse summad ja korrutatakse see kas 0,2 või 0,25-ga, olenevalt kohaliku tegevusrühma eelarve suurusest, saadud toetuse summa kantakse üle kohaliku tegevusrühma arveldusarvele peale maksetaotluse esitamist. Tegelikke kulusid ei kontrollita. Lihtsustatud kulumeetodi koostamisel võeti arvesse ainult EMKF-i perioodi sätestatud abikõlblike kulusid, seega arvutusmudeli alusel saadud toetuse summad tagavad kohalikule tegevusrühmale ainult abikõlblike kulude katmise. Mitteabikõlblike kulude katmiseks tuleb tegevusrühmal leida muud finantseerimisallikad.

Lõikega 3 sätestatakse, et PRIA peab tegevusrühmadele ette nähtud vahendite üle arvestust tegevusrühmade ja tegevussuundade kaupa, samuti peab PRIA jälgima tegevusrühmade esitatud rahastuskava muudatusi ning vajadusel tegema muudatused eelarvetes.

Lõigetega 4 ja 5 sätestatakse, et projektitoetust makstakse ainult abikõlblike kulude hüvitamiseks ja tingimusel, et toetuse saaja on jälginud kõiki ettenähtud nõudeid. Toetuse saaja peab olema tehtud töö, osutatud teenuse ning soetatud vara olema vastu võtnud ning selle eest ka tasunud. Juhul kui toetuse saaja on taotlenud tegevuse rahastamist määruse § 37 alusel, peab olema tasutud vähemalt omafinantseeringuga võrde osa.

Lõikega 6 sätestatakse nõuded arve, maksekorralduse ja hinnapakkumuse omavahelistele seostele. Näiteks maksekorraldusele tuleb märkida arve või arvete numbrid, mida konkreetse maksega tasuti. Teenuse või kauba eest koostatud arve peab sisaldama samu andmeid, mis on kantud hinnapakkumusele või kalkulatsioonile, näiteks kui hinnapakkumusel on märgitud teenuse sisuks arvutikoolitus, siis peab ka arvel olema märgitud teenuse sisuks arvutikoolitus. Kuludokumentide võrdlemisel peab olema PRIA-l võimalik tuvastada, et tasuti konkreetse arve eest ja teenuse sisuks on just see teenus või kaup, millele hinnapakkumus on küsitud või kalkulatsioon koostatud.

Lõikega 7 sätestatakse, et päikeseenergia tootmisüksuse kasutuselevõtmise korral esitab toetuse taotleja toetuse väljamaksmiseks pädeva asutuse poolt väljastatud elektripaigalduse nõuetekohasuse tunnistuse. Päikeseenergia tootmisüksuse koosseisu kuulub energiatootmiseadme projekteerimise kulu, energiatootmiseadme soetamise kulu ja energiatootmiseadme paigaldamise kulu. Nende kulude puhul hüvitatakse kulu lihtsustatud kulumeetodiga ning investeringu tegelikku maksumust ei kontrollita. Hüvitise väljamaksmise aluseks on elektripaigaldise nõuetekohasuse akt.

Lõikega 8 sätestatakse, et määruse § 28 lõikes 5 nimetatud ettevalmistavad tööd peavad olema lõpetatud enne projektitoetuse taotluse esitamist. Lõpetamise all tuleb mõista ka seda, et ettevalmistavate tööde eest on tasutud. Ettevalmistavate tööde lõpetamist tõendab väljastatud arve ja maksmist tõendav maksekorraldus või panagakonto väljavõte. Samuti peab PRIA-le esitama projekti, uuringu, auditi vms koopia. Ettevalmistavate tööde hankimisel tuleb järgida § 31 ja 32 sätestatud tingimusi ostumenetlusele.

Lõike 9 punktidega 1–15 sätestatakse nimekiri dokumentidest, mis tuleb PRIA-le esitada siis kui need on asjakohased ning tõendavad tegevuste nõuetekohast elluviimist.

Punktiga 3 sätestatakse, et tehtud töö või soetatud vara vastuvõtmist tõendav dokument esitatakse vaid siis, kui see on asjakohane, võimalik ja mõistlik. Näiteks koolituse läbiviimise, ürituse korraldamise, päeva modereerimise jms korral ei ole võimalik vara üle anda ning seega pole ka vastuvõtmist tõendav dokument asjakohane. Kui tegevust rahastatakse lihtsustatud kulumeetodi alusel, siis vara üleandmist tõendava dokumendi esitamine ei ole vajalik.

Punktiga 5 sätestatakse, et riigihanke läbiviimist tõendavad dokumendid tuleb esitada juhul kui dokumendid pole saadaval riigihangete registris. Näiteks kui toetuse taotleja on korraldanud hanke alla riigihangete piirmäära, tuginedes oma kehtestatud hankekorrale ja kui hange on läbi viidud riigihangete registris, piisab viitest riigihanke viitenumbriks.

Punktiga 8 ja 9 sätestatud koolitusel, seminaril, konverentsil või muul üritusel osalemist tõendavad dokumendid esitatakse vaid siis, kui see on asjakohane, võimalik ja mõistlik. Näiteks festivali korraldamisel ei ole võimalik registreerida osalejaid, seega ei ole registreerimislehe lisamine asjakohane, küll aga on asjakohane lisada festivali päevakava. Sündmuse toimumist tõendavate dokumentide esitamist tuleb analüüsida iga ürituse kohta eraldi ning dokumentide mitteesitamine peab olema põhjendatud. Juhul kui dokumente ei esitata, peab sündmuse toimumine olema tõendatud teiste vahenditega, näiteks fotomaterjal veebileheküljel, publikatsioonid kohalikus või üleriigilises meedias jms.

Punktiga 15 sätestatakse, et mereprügi, sealhulgas hüljatud püügivahendite kogumisega seotud tegevuste korral tuleb esitada kohutud prügi üleandmise dokument. Dokument võib olla prügi käitleja arve või kviitung prügi vastuvõtmise kohta või siis dokument mis tõendab, et prügi on üle antud isikule, kellel on prügiveoleping prügi käitlejaga. Prügi üleandmise dokumenti nõue on kehtestatakse selleks, et oleks garanteeritud kogutud jäätmete ja prügi nõuetekohane käitlemine.

Lõikega 10 sätestatakse, et kui tegevust on rahastatud § 37 või 38 alusel enne töö või teenuse või vara soetamise eest tasumist, esitab toetuse saaja maksetaotluses sellekohase teabe.

Lõikega 11 sätestatakse tähtjaid mille jooksul peab PRIA tegema toetuse maksmise või maksmisest keeldumise otsuse kohaliku arengu strateegia koostamise toetuse, projektitoetuse ja tegevusrühma toetuse osas.

Võrreldes EMKF-i perioodiga on loobutud maksetaotluste esitamise maksimaalse arvu kehtestamisest ühe projektitoetuse kohta. EMKVF-i perioodil võib toetuse taotleja esitada PRIA-le sellise arvu maksetaotlusi, mis talle on sobilik. Piirangu kaotamine aitab toetuse taotlejatel paremini kavandada oma tegevusi ja võimaldab projektitegevuste elluviimist paremini finantseerida.

Eelnõu §-ga 40 sätestatakse, et kui EMKVF-i kohaliku arengu strateegia kinnitatakse 2023. aastal ja kohalik tegevusrühm soovib välja kuulutada taotlusvooru samal aastal või 2024. aastal või kui EMKVF-i kohaliku arengu strateegia kinnitatakse 2024. aastal ja kohalik tegevusrühm soovib välja kuulutada taotlusvooru samal aastal, esitatakse määruse § 9 lõikes 6 nimetatud andmed ja lõikes 7 nõutud dokumendid kümme tööpäeva enne taotlusvooru algust.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1139.

4. Määruse mõjud

EMKVF-i meede „Perioodi 2021–2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus“ avaldab positiivset mõju regionaalarengule, ettevõtlusele ja maapiirkonna majandusarengule ning keskkonnale.

Toetuse laiem eesmärk on arendada Eesti rannapiirkondade kalurkonna kohapealset initsiatiivi, viies toetusmeetmete kavandamise ja toetuse andmise otsustustasandi kohapeale ning suurendada kohalike kalanduskogukondade huvi oma kalanduspiirkonna arengu vastu ja anda kohalikele kalanduskogukondadele sellega kaasnev vastutus. EMKVF meetme „Perioodi 2021–2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus“ määruse rakendamisel on positiivne mõju regionaalarengule. Kohaliku arengu strateegiate koostamise ja rakendamise protsessis osalemine suurendab kalanduspiirkonna kalandusettevõtjatel ja teistel ühiskonnagrupidel võimalust kaasa rääkida ühiskonnaelus ja seda mõjutada kohaliku arengu kavandamise kaudu. Alt – üles CLLD põhimõttel koostatud kohaliku arengu strateegiad võimaldavad vaadelda kalanduspiirkondade ettevõtete konkurentsivõimet, keskkonnaprobleeme, elukvaliteedi parandamise ja mitmekesistamise eesmärke ühtsena ning pakkuda välja kohalike olusid parimal moel arvestavaid lahendusi. Eelmiste perioodide EKF ja EMKF läbiviidud uuringud ja hindamised on näidanud, et kalanduse tegevusgruppide loomine ning ranna- ja sisevete kalureid ühendavate organisatsioonide tegevus on olnud olulise tähtsusega. Aastatel 2008–2009, mil tegevusrühmad MTÜ-dena loodi, oli kalurite ühistegevus väga vähene ning enamik sektori ettevõtjatest tegutses omaette, tänaseks päevaks on valdav osa kalandusettevõtjatest ühinenud kohalike tegevusrühmadega ning ühiselt otsitakse lahendusi kohaliku tasandi probleemidele. Samuti on kohalikud tegevusrühmad muutunud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile oluliseks sotsiaalpartneriks, kes esindavad riigi tasandil ranna- ja sisevete kalurite huve ning osalevad aktiivselt kalanduspoliitika väljakujundamisel.

Eelnõu rakendamine on suunatud kalanduspiirkondade kalandusettevõtjate konkurentsivõime suurendamisele, kalurite sissetulekute suurendamisele, töökohtade loomisele ja säilitamisele ning kalurite teadmiste ja oskuste suurendamisele. Oluline roll on kalanduspiirkondlike eripärade ja kohalike ressursside, sh inimkapitali paremal kasutamisel, piirkonnas uuenduslike lahenduste kasutusele võtmisel ja kohaliku toidu tootmise arendamisel. Ettevõtjatele suunatud tegevuste

kaudu on määrusel positiivne mõju piirkondade majanduse arengule (töökohtade säilitamine, loomine, ettevõtluse mitmekesistamine jms).

Olulist majanduslikku mõju avaldab sadamate taristu parendamise ja sadamas pakutavate teenuste mitmekesistamise tegevussuuna rakendamine. Tegevussuuna eesmärgiks on parendada kalurite töötingimusi, samal ajal toetatakse teenuste arendamist sadamates, mis aitaks sadamapidajal katta sadamatega kaasevaid kulutusi, see omakorda omab positiivset mõju turismi arendamisele kalanduspiirkondades.

EMKVF sekkumine avaldab positiivset mõju keskkonnale, kuna meetme üheks spetsiifiliseks eesmärgiks ja rakendatavaks tegevussuunaks on looduskeskkonda parendavad tegevused, sealhulgas kalade kudealade taastamise ja kalade rändeteede avamiste toetamine, samuti tegevused, mis vähendavad prügi sattumist merekeskkonda ja taastuenergia lahenduste kasutuselevõtmist.

Sotisaalmajanduslikud mõjud on seotud eelkõige kalandus- ja merendustraditsioonide edendamise tegevussuunaga, mille raames populariseeritakse kalandust kui tegevusala, aidatakse kaasa kalandus- ja merendusala traditsioonide säilimisele ning toetatakse tulu mitteteenivaid investeeringuid merelisse taristusse.

Määrusel ei ole spetsiifilist mõju riigi julgeolekule ja välissuhtlusele. Projektitoetuse raames rahastatavad piiriülesed projektid avaldavad pigem positiivset mõju riigi välissuhtlusele.

Võrreldes programmiperioodiga 2014–2020 on lähenemise osas programmiperioodil 2023–2027 riigisiselt suurimaks muudatuseks lihtsustatud kulumeetoditele üleminek.

Võrreldes eelmise programmiperioodiga on lisandunud ka mõned uued nõuded. Projektitoetuste taotluste paremusjärjestuste kinnitamine on tervikuna üle viidud kohalike tegevusrühmade üldkoosoleku pädevusse.

Oluliseks muudatuseks võrreldes eelmise perioodiga on see, et kohalik tegevusgrupp ei pea enam esitama rakenduskava, vaid esitatakse üldkoosoleku otsus, millega määratakse kindlaks projektitoetuste taotlusvoorude eelarve ja taotlusvoorude toimumise ajad. Uus lähenemine annab kohalikele tegevusrühmadele suurema paindlikkuse ja otsustusõiguse projektitoetuse taotluste vahendite kindlaksmääramisel, samuti on oluliselt lihtsamaks muudetud kehtivate strateegiate muutmise.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Meetme raames antavat toetust rahastatakse 70% ulatuses Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondist ning 30% ulatuses Eesti riigi riigieelarvest. Vastavalt rakenduskavale toetatakse meedet 30 823 500 euro ulatuses juhul kui täidetakse rakenduskava tulemuseesmärgid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ning Kliimaministeeriumile õigusaktide eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Rahandusministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium kooskõlastasid eelnõu vaikimisi. Kliimaministeerium kooskõlastas eelnõu märkustega, millega on arvestatud osaliselt ning mis on esitatud seletuskirja

lisas olevas tabelis. Eelnõu saadeti arvamuse saamiseks PRIA-le ja kalanduse kohalikele tegevusrühmadele. Kalanduse tegevusrühmad esitasid oma ettepanekud, millega arvestati osaliselt ning mis on esitatud seletuskirja lisas olevas tabelis.

(allkirjastatud digitaalselt)

Marko Gorban

kantsler